

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1999

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

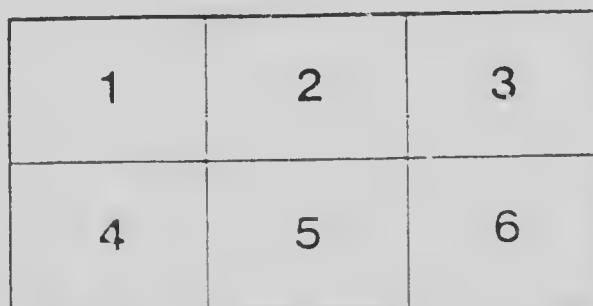
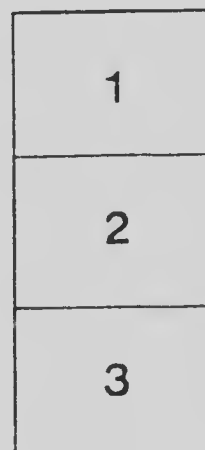
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

ANSI and ISO TEST CHART No. 2

3.2

3.6

4.0

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14624 USA
716/482-0700 Phone
716/288-5989 Fax

ДМИТРО ГУНЬКЕВИЧ.

Серед Траду Куль

АБО
НЕУСТРАШИМА ГЕРОЇНЯ.

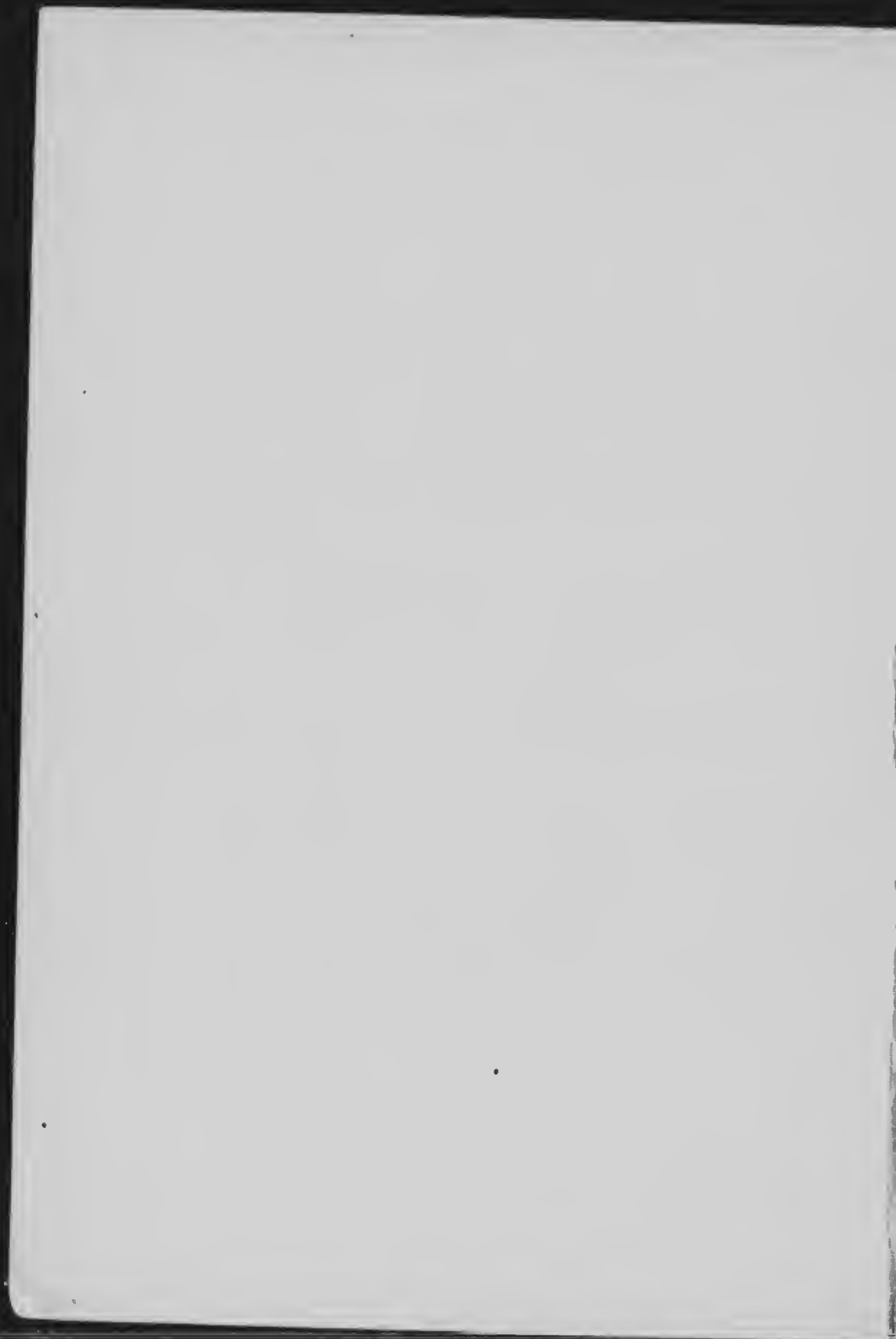
ТРАГЕДІЯ В 4-ОХ ДІЯХ, В 5 ВІДСЦІНАХ
ЗІ СЦІВАМИ.

З життя і боротьби за волю Українського Народу.
в часі Всесвітньої Війни в р.р. 1914—1920.

Накладом Української Книгарні
850 Main St., Winnipeg, Man.

Printed in Canada.

ДМИТРО ГУНЬКЕВИЧ.

Серед Траду Куль

АБО
НЕУСТРАШИМА ГЕРОЇНЯ.

ТРАГЕДІЯ В 4-ОХ ДІЯХ, В 5 ВІДСЛЮХАХ
ЗІ СПІВАМИ.

З життя і боротьби за волю Українського Народу.
в часі Всесвітньої Війни в р.р. 1914—1920.

Накладом Української Книгарні
850 Main St., Winnipeg, Man.

PG 3946
H 21
24

ДІЄВІ ОСОБИ:

Теодора Савченко: — Вдова по українським інтелігенті в Канаді. Волосся сиве, поважні і характерні риси, літ 60.

Омелян Савченко: — Лікар, син Теодори. Уродливий, енергійний і благородної вдачі, літ 25.

Василь Савченко: — Молодший син Теодори, студент технічного факультету. Вульгарний, бістрі очі, злосанвої вдачі, літ 22.

Роман Новаковський: — Лікар. Приятель Омеляна. Сиве волосся, поважний вигляд аща, енергійний, благородної вдачі, літ 50.

Стефанія Українка: — Наречена Омеляна. Вродлива, жовте золотаве волосся, ясні, живі очі, інтелігентна, веселої вдачі, літ 18.

Священик: — Бувший місцевий парох, а тепер вертаючий з полону, змучений, обдертий і пригноблений, літ 65.

1. Дівчина літ 7. (Сироти. Мають гарне жонте кучеря-

2. Дівчина літ 8. (ве волосся. Цікаві.

Січовик: — Стрілець в однострою, уоружений, літ 22.

Інвалід: — Бувший старшина Українських Січових Стрільців, з забандажованою головою, літ 35.

Україна: — Алєгорія.

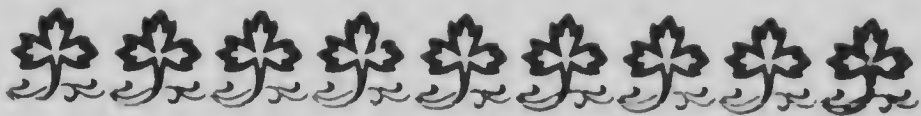
Козак Бандурист, з оселедцем на голоні, з бандурою під пахою.

Жінка: — Бідна пдова по Укр. Січ Стрільци.

Дід.

Селяне, селянки, діти-сироти.

Д І Я І.

(Велика, гарна і простора панська кімната. Великі двері по середині, що ведуть на коритар. Два великі вікна, стоять отвором, над ними зви-сають фіранки. За вікном видніють великі розі і інші цвіти, які розкішно виростають повисше вікон. В середній двері на право ведуть до кухні, другі на ліво ведуть до покою. На стінах великі портрети Тараса Шевченка, Ів. Франка, Драгоманова, і Візд Хмельницького до Кііва. — Над дверима висить великий, чорний хрест з роз-пяттєм Ісуса. Обстановка богата: — Великий ду-бовий стіл, дорогі вибиті сукном крісла, шкіря-на софа, велике бюро з зеркалом, шафа з книж-ками і фортелян під стічою. Стіл застелений ска-тертю, на середині у вазі великий букет живих цвітів, по боках стола книжки, часописи і прибо-ри до писання. В стіні видніє замурована каса.).

ЯВА I.

Омелян.

(Сидить коло стола і читає часопис, по хвилі встає і проходжуючись невдоволено говорить піднесеним тоном).

Війна! Страшна, кровожадна, безпощадна війна! Знова часописи доносять, що вороги розстріляли багато українських інтелігентів та селян. І за віщо всі ті цивілізовані варвари так страшно переслідують, та знищують над тим невинним і безборонним українським народом? Прийшла австрійська армія до Галичини, почалось переслідування, катвання і розстрілювання невинного українського народу. І за віщо? За те, що український народ, був такий вірний австрійським деспотам, що своїм кровавим потом, своєю працею оплачував австрійські податки на те, щоби та Австрія мала чим оплачувати всяку зграю підлих шпіонів та жандармерію, котрі безпощадно, цілими століттями переслідували і губили український народ. Та сама Австрія тепер так жорстоко віддячилась українському народови, наслани на галицьку землю, свою варварську армію, щоби знищила і попалила цілі села, зруйнувала міста і стероризувала та змасакрувала україн-

ський народ за те, що ми називасмоє . країнцями. Та не кінець тому! Прийшли союзники Австрії. Прийшли Німці; ті теж куда перейшли, то нічого не лишилось по них, тільки труни і руїна. Відтак зачали наступати ворожі армії. Зачався відворот, знова то само повторилося і так вздвж і виоперек переходили різні армії, котрі все нищили і палили, вінали та убивали безборонний народ, тільки тому, що нема кому за нами обстати та ушімнутися. І коли то вже ті муки та переслідування українського народу скінчуться? (Сідає, і снерши голову на руки, думас). Коли буде конець тому неклови, яке завели варвари на українських землях?

ЯВА II.

Теодора.

(Входить з кухні і розглядаєся.). Ти самий, Омельку?.

Омелян.

(Підносить голову). Так, мамо, самий! Або що?...

Теодора.

Нічого! Я, здається, чула як тут хтось говорив.

Омелян.

(Встає сумно). Говорив? То я сам до себе так говорив! Я читав!

Теодора.

Василя ще не було дома?

Омелян.

Ні, не було! З тим Василем, мамо, непорядна година. Западився грати на біржу і тепер який гріш має, так сейчас тудя несе, і до послідного цента все програє. До школи ані не заглядає; я не знаю, мамо, що з нього буде...

Теодора.

(З жалем). Я й сама не знаю, що йому сталося! Від якогось часу хлопець зовсім зінсувався!

Омелян.

Ви, мамо, поговорилиб з ним, попросили, напам'ятали, а як треба, то й поганьбили.

Теодора.

Ой, сину, та я його вже просила і напам'ятала, так нічого не помагас. Він ані слухати мене не хоче. Поговори ти з ним, ти старший за нього, то може тебе послухас. (Сідає закурена на софі).

Омелян.

Він, мамо, мене від якогось часу страшно зненавдив! Я сам не знаю чого, але він на мене так ворогує...

Теодора.

Ох, знаю я сину, чого він тебе так ненавидить!

Омелян.

(Живо). Чогож, мамо? Я-ж йому нічого злого не зробив. Я-ж йому тільки добра бажаю! Він-жеж мій рідний брат.

Теодора.

Він лютий на тебе через Стефанію. Лютий за то, що Стефанія тебе любить, а не його.

Омелян.

(Сміється). Ха, ха, ха! От дивний хлопчисько! Дівка його не хоче, а він за то злий на мене! Хі-баж я тому винен, що Стефанія його не хоче?

Теодора.

Він, бач, думас, що колиб не ти, то вона-б його любила.

Омелян.

Але-ж, мамо! Вона його ніколи не любила би, бо він легкодух! Він не хоче ніколи кінчити. Він тільки гри на біржі пильнує, а вона таких не любить! Ні, мамо! Вона його ніколи не буде любити! Нині я думаю піти та поговорити з нею. Думаю попросити її о руку. Може і заручини зробимо.

Теодора.

(Встас утішена.) Справді, си́ну? (Знесить над ним в гору руки): — Нехай тебе Господь Бог благословить, а я буду Богу молитись і просити Його, щоб вона невісткою моєю була.

Омелян.

(Радісно цілує руку Теодори.) Дякую вам, матусю, за ваше благословенство. Тепер будьте такі добрі і прилагодьте децю на стіл, бо я може, опісля ще кого запрошу.

Теодора.

Добре, си́ну; ти вже тим не турбуйся. Я вже сама подбаю про все що треба. (Виходить до кухні).

Омелян.

(Щасливо). Мама згодилась і радо бажають її за невістку мати! (Сумно). А брат? Брат самий бажавби її взяти за жінку. Та не так її саму, як її гарний масток. Бо вона, крім того що гарна як богиня, як сонце і крім того що посідає високе образование, ще й богата. Вона одначка, дочка багатого купця в Канаді. Ну, а братови, як раз такої треба. (Смісся). А біда в тому, що вона і думати про нього не хоче! О, йому ще далеко до такої красавички, до такої богині, як вона. Йому́ перше подумати, як школу скінчити. А то заши-

сався на університет, на технічний факультет і побувши там троха, тепер й думати про науку не хоче! А Стефанія таких не любить, їх опрокидує ненавидить. (Чути дзвінок від дверей). Хтось дзвонить. Може вона? (Знова дзвонить). Се певне вона, коли так настійливо дзвонить! (Отвирасє двері.) Прощу!

ЯВА ІІІ.

Стефанія.

Доброго здоровлячка!

Омелян.

А... панна Стефанія! Так несподівано!

Стефанія.

Я, мій дорогий! мій коханий! заскучала за тобою, так і прийшла щоб подивитись на тебе.

Омелян.

Заскучала, кажеш? Так хоч привітайся тепер зі мною. (Витаються і цілуються).

Стефанія.

(Ніби недаючись). Чекай, а то ще хто побачить! (Розглядаєсь по кімнаті).

Омелян.

Нема нікого, серце. Дивись, я сам, як той пустельник на пустині! (Обнімас і горячо цілує її).

ЯВА ІV.

Теодора.

(Нечайню входить і побачивши, що вони цілуються, потихо на пальцях знова виходить з усмішкою на лиці).

Стефанія.

(Накивуючи пальцем Омелянови). Ах, ти нечемний хлопче! Не можна так багато цілувати! Один раз тільки, не більше! (Щестливо притулює свій палець йому до губий).

Омелян.

Ах, ти квіточко дорога. (Силою обнімас її і пристрасно цілує).

Стефанія.

(Обороняючись): Чекай, ти непослушний. — (Виривась з його обіймів). Се чистий розбій! Вдерся до моїх уст, і хоче всі поцілулки зрабувати. Аж уста нашать! (Щещено.) За то я погніваюсь на тебе. (Відходить в бік, ніби загнована).

Омелян.

(Підходячи до неї). Я все зроблю для тебе, тільки не гнівайся на мене, серце. Я годжусь віддати тобі хоч би всі поцілулки твої, та ще й з процентом. Згода, чи ні? (Хоче її обняти).

Стефанія.

(Заперечуючо). Ні, ні, не хочу! Тримай їх собі! І гніватись не буду на тебе, тільки не віддавай мені поцілунків.

Омелян.

Ну коли вже настунили між нами мир і згода, так тепер я попрошу тебе, ясновельможна пануно, роздягнутися і скинути капелюха.

Стефанія.

(Ніби обурено.) Якто! Знова напад на мене безборонну! Я протестую проти того!

Омелян.

Але знаєте, високо поважана панно, що ви находитесь в домі благородного і віруючого християнина. А в християнському домі не годиться сидіти в капелюсі.

Стефанія.

Як так, то я капелюх скину! Але ніяк не згоджусь роздягатись з загортки. (Скидає капелюха).

Омелян.

(Помагаючи скидати капелюха): Як так, то я знова кинусь неначе той морський розбійника, пірат, щоб зрабувати твої рожеві жемчуги, ізмарагди.

Стефанія.

Я вже на все згодна, і роздягнусь, тільки ти не будь таким страшним розбішакію. (Роздягаєсь).

Омелян.

(Помагає її роздягнутися, кладе загортку на бік, бере її за обі руки, любо приглядаєсь до ньої з далека). Бач, яка ти тепер красавичка! Неначе зоря на небі! А то з під того капелюха навіть очей тобі не було видно.

Стефанія.

(Накиваючи пальцем). Тільки без компліментів, пане доктор!

Омелян.

Ну, коли вже так, то тепер сідай, та поговоримо децю серіозно. (Бере її пошід пахи наче дитину і садить її на стіл. Сам сідає на крісло на проти ньої).

Стефанія.

(Здивовано): — Хібаж стіл у тебе за крісло служить?

Омелян.

Такій богині, такій зорі, як ти, то і на столі можна сидіти. Ти з тої високоєсти, своєю ленієтю будеш освічувати моє серце, мою долю.

Стефанія.

Світло зорі хоч ясне в ночі, але зимне! Тому зоря іде до свого сонця, щоб сонце її нагріло своєю полумінною любов'ю. (Зіскакує зі стола, і стає близько Омеляна).

Омелян.

(Клякає перед ньою на одно коліно благаючи) Стефаніс!... Зоре моя ясна, моя богинне! Не відкидай мене, свого сонця, а будь мені вірною товаришкою, подругою на ціле моє життя.

Стефанія.

(З великою радістю). Лучі сонця падуть на твою ясну зорю, тому й вона світить. Колиб сонце не світило, то і зоря згаслаб.

Омелян.

(Встає урадуваний і обнімає її). Ти.. Ти моя.. моя... моя на завжди.

Стефанія.

(Зносить очі в гору). Ох, яка я щаслива!...

Омелян.

(Бере зі стола скрипочку, добуває перстень і вкладає Стефанії на палець). Отсе нехай буде намяткою наших заручин. Нехай він буде символом щастя для тебе і для мене.

Стефанія.

(Оглядає з далека перстень на пальці). Ох

який він гарний! Як красно сяє! (Цілує перстень). Нехай я тебе тепер за те розцілую. (Обиимає його обома руками за шию і цілує). Тепер я відберу всі мої зрабовані поцілунокки.

Омелян.

(Щасливо.) В мене ще моїх власних є на складі багато.

Стефанія.

(Пускаючи його): Твої нехай лишуться на пізнійше.

Омелян.

Боже, який я щасливий! Моє серце переповнене щастем і радістю. Мої мрії сповнилися.

Стефанія.

Ну, а тепер я вже піду до дому!

Омелян.

До дому? О ні! Ти мусиш ще у нас трошки зістати! Я самий збудився би за тобою! (Іде під двері кухні і кличе.) Мамо!... Чусте, мамо! Вийдіть сюда.

ЯВА V.

Теодора.

(Входить з кухні.) Що, сину? Ти кликав мене?

Омелян.

Так матусю моя! Хочу вам представити мою наречену а вашу будущу невістку. (Приводить Стефанію до Теодори).

Теодора.

(Урадувана.) А... панна Стефанія! Яка гостя! яка я рада! Вітайте, вітайте в нашім домі. (Витаються. — До Омеляна.) Ти справді освідчився?

Омелян.

Спитайте її саму.

Стефанія.

(Показує Теодорі перстень.) Дивіться, мамусю, який гарний подарунок Омелян купив мені. Се на пані заручини.

Теодора.

Ай... справді який гарний. Ходи нехай розпілую тебе як свою невістку. (Обнімас Стефанію і цілує.) Боже, яке щастє на старі літа, такого ангела за невістку мати! Коби скорше весілля зробити. А то з радости не зможу дочекатися. Я сейчас бажалаб собі того щастя!

Стефанія.

О, ні матусю! Так скоро не можна! Тепер пієт! А ми весілля справимо гучне, з музиками.

Теодора.

Добре діти! Тільки то ще довго треба ждати.
А я стара, вибачайте, бажалаб як найскорше.

Омелян.

Не бійтеся мамо! Вам Бог pomoже ще моїх си-
нів, а ваших внуків під вінець благословити.

Стефанія.

(Соромливо.) Фе! Стидайся таке говорити.

Теодора.

Не дивуйтеся панно Стефаніє, всі мушцини та-
кі жартоблivi.

Омелян.

А хібаж то сором добра та многолітствія по-
желати вам, мамо?

Теодора.

Та ні, ні! Нехай тебе Бог благословить за те.
Але тепер ходіть до кухні та виште по горнятку
кави. Я стіл уже давно застелила. (Виходить са-
ма до кухні).

Омелян.

А й справді, підемо панно Стефаніє.

Стефанія.

Щож, я проти сього нічого не маю; підемо. (Бе-
руться поїд руки і помаленьки виходять до ку-
хні.).

ЯВА VI.

Василь.

(Входять, і побачивши як вони виходять, робить гнівну міну.) А... він з пшою, з Стефанією! (Іде велід за ними аж під двері, відтак затискає кулаки і сердито грозить.) Ух... Ти діяболе... (Знімає з голови капелюха і кидас його сердито на стіл.) Він вліз мені поперек дороги... Він, проклятий, відобрав мені мою послідну надію! Колиб не він, то вона напевно булаб моєю! (Люто закусуючи зуби.) А він заберас її від мене! Та я всіх чортів покличу собі на поміч, а свого доконати мушу! Я не допущу, щоб він взяв в мене дівчину; та ма котру я так числив, на котру я всю свою надію покладав, котра ма-лаб стати жерелом мого щастя. О ні! Я тоді був би не я! Хотяй він мій брат, то тепер є моім лютым ворогом. Він мусить уступити мені з дороги, а ні — то... (Сідає і переглядає часошесь; відтак встає, кидас її на стіл.) Ех, чорт побори! Війна! Війни-ж і треба, щоб винищити от таких, як отсей мій брат! Колиб його не було, так тоді все інакшою дорогою повернулосяб! Тоді я став би паном, не потребував би просити і кланятись кому будь, щоб позичив мені грошей, як програю

на біржі а прямо йду до батьківської каси і беру скільки мені потрібно. А тепер іди до нього, проси, шанкуй, наче перед яким паном, бо він старший і всі гроші в нього. І мама його слухають! Мене дають, тому що я на біржі граю! Ех, колиб то мені пощастило виграти більшу суму грошей, або остаточно оженитися зі Стефанією. Тоді то я рас і знати не хочу! В мене тоді свої гроші булиб! Програв, то програв, чорт побери, є другі, а так що, жию на ласці матери й брата! Але так дальше бути не може. Вона мусить бути моєю, инакше я. я... (Сідає і думає).

ЯВА VII.

Теодора.

(Входить і розглядаєсь по кімнаті). А, то ти Василью?

Василь.

(Підносить голову.) Так, я мамо!

Теодора.

Ти давно прийшов, дитино?

Василь.

(В бік.) Яке їм діло до того. (До Теодори.) Ні, мамо! Щойно увійшов!

Теодора.

Так іди до кухні і виший хоч горнятко кави. Ти

може голодний? Там коло стола в Омелян та його наречена! Ти знаєш, (тихше), вони обоє нині заручилися.

Василь.

(Схоплюєсь.) Що? Заручилися? Так?!

Теодора.

Ну, та так, так. Щож тут дивного; чого хвилюєшся. От іди до них та з своєї нагоди пожелай їм всього доброго.

Василь.

(Сам до себе.) Він таки наважився відбити її від мене та ще й доброго їм желати. Хе, хе, хе! Ні! Ще побачимо, хто на своїм поставить.

Теодора.

Ну, чого-ж ти стоїш? Та іди-ж, щоб не чекали на тебе.

Василь.

Ні, мамо! Не хочу ні кави ні ґратулювати їм...

Теодора.

(З резигнацією). Ну, то як собі хочеш. (Пускаєсь відходити.)

Василь.

(По хвилиниці надуми). Чекайте, мамо! (Теодора стає.) Скажіть Омелянові, що я хочу з ним сейчас бачитись.

Теодора. Добре, я скажу. (Виходить).

Василь.

(Дико іронічно смієся.) Хе, хе, хе! Гратулювати їм з нагоди їх заручини! О, не дочекасте цього! Ти не дожиєш днини свого вінчання! Став ти мені на дорозі до мого щастя; стану я тобі на дорозі твого життя! (Лютю.) Мені тепер все одно! (Сідає і думає).

ЯВА VIII.

Омелян.

(Врадуваний.) А... Василь! Брат... Що нового скажеш, брате?

Василь.

(Заперечує рукою.) Лиши мене!

Омелян.

Чого-ж так? Що тобі? Може хорий?

Василь.

(В бік.) Падлюка! (До Омеляна.) Нічого особливого, а так, нема чого мені радіти.

Омелян.

Ти кликав мене?

Василь.

Так. Я хотів поговорити з тобою! Знаєш, мені потрібно трохи грошей.

Омелян.

(Заклопотано.) Грошей, кажеш, треба?

Василь.

Так, треба! Конечно мушу мати гроші сьогодні.

Омелян.

Конечно, кажеш? (Сідас.) Певно, рішив науку продовжати? На науку я з великою охотою грошей тобі дам, і ділом та порадою буду тобі помагати.

Василь.

Ти зараз мені з своєю наукою та порадою набиваєшся. Не прошу я тебе о пораду.

Омелян.

Не зла, а добра тобі брате бажаю, тому і гніватись на мене не повинен. Ти самий знаєш, що наука в теперішні часи се найбільший скарб світа, без якого ти не повинен бути, коли хочеш жити в щастю й гаразді.

Василь.

Гарно говориш. Але є однак люди що не то, що університетських студій, але взагалі ніякої школи не посідають, а є багатими і вповні щасливими. Та з тобою шкода про се й говорити. Грошей мені потрібно, от і все!

Омелян.

Як бачу, з моєї доброї ради користати ти не хо-

чеш. Так позволь поспитати тебе, на що тобі грошей потрібно?

Василь.

Довжників кілька є у мене, так треба розплатитися з ними. А з рештою, яке тобі діло до того, де я гроші діваю. Рахунки здавати тобі не стану. Потрібно мені, тай то все.

Омелян.

Але-ж, брате, опам'ятайся! Ти ступаєш не правильним шляхом. Ти руйнуєш сам себе і нас. Мені доносять, що ти граєш на біржі, і програєш там всі гроші.

Василь.

Ну, і що з того? Ти пильнуй себе, а не мене.

Омелян.

(Встає і піднесеним тоном): Брате! В нас є старенька мати! Коли не мене, то хоч її повинен ти пожаліти. Вона-ж своїми грудьми тебе викормила...

Василь.

Мені ніколи з тобою аргументувати. Дасиш мені гроші, чи ні?

Омелян.

Тоді дам, як побачу, що ти ступив на правильну дорогу життя. І ще раз напам'ятаю тебе: — Опам'ятайся, брате. поки ще не запізно.

Василь.

(Люто.) Яке тобі діло до мене? Пильнуй себе, а не мене. Мені грошей, грошей, а не твої ради потрібно!

Омелян.

(Люто.) Так? Діла мені до тебе ніякого, а гроші, кажеш, дай! Коли так, то більше ані цента тобі не дам!

Василь.

(Люто.) Не дасиш?! Справді не дасиш?!

Омелян.

Раз сказав, що не дам, то не дам!

Василь.

Так ти мені не брат більше, а ворог.

Омелян.

(Голосно.) Не смій так говорити! Твоїми устами промовляє безкрайна злоба, і глуна лютість. Ще раз уюминаю тебе: — Опамятайся, брате, а то лихо буде тобі.

Василь.

Тобі буде лихо, а не мені! (Ханас капелюх і скоро пускаєсь до відходу.).

ЯВА ІХ.

Лікар.

(Здержує в дверях Василя.) Вернітьс'я пане

Василій Савченко, маю децю з вами поговорити.

Василь.

Ви може з ним, а не зі мною, пане доктор.

Лікар.

З вами, і з паном Омеляном також.

Василь.

(Постоявши хвилю, вертає і сідає оподавши від стола).

Омелян.

(Врадувано.) А.. Доктор Новаковський!... Витайте, витайте, дорогий гостю! (Витаються).

Лікар.

Моє поважання! дорогий друже! Вибачайте, що так осміляюсь нападати на ваш дім.

Омелян.

О... Я дуже радий витати вас, пане доктор, до свого дому, коли взагалі можна це гніздо домою назвати. Прощу сідати.

Лікар.

(Сідає.) О... не забувайте, дорогий приятелю, англійської приповідки, яка каже: — "Мій дім моя вілля". Однак вибачайте, що я в вас не довго думаю бути, бо ви-ж самі знаєте, що в нас лікарів, час дорогий. Отже зараз розкажу в якій справі приходжу до вас.

ЯВА Х.
(Теодора і Стефанія.)

Теодора.

А... гості! Які дорогі гості! Вітайте, вітайте в нас, пане Доктор.

Лікар.

(Встас і глаясь.) Вітаю вас, пані матко, в вашім домі.

Омелян.

Маю честь представити вам нашу Стефанію, мою наречену.

Лікар.

(Схиляє голову в діл і подас руку.) А, панна Стефанія, моя знакома. Вітаю вас! (До Омеляна). А я не знав, що в вас, пане Савченко, с наречена. Се мусіло статись недавно. Ну, іратулюю вам! Думаю, не забудете мене за старосту попросити.

Омелян.

Селиби тільки пан Доктор згодились на се. Я бувби вам дуже вдячний, бо зробили мені велику честь.

Лікар.

О, в сім ділі я служу вам з великою присми-стю.

Омелян.

Так дякую вам за се дуже щиро. (Подас доторови руку).

Лікар.

Ну, а тепер до самої справи, в якій власний прийшов. (Встас і говорить з ентузіазмом.) бачите, високоповажані пані і панове, зайшов вас поговорити з вами, та порадитись в дуже важкій справі, а се в справі несення помочі нашим рідним в старім краю! Ви знаєте що там те страшна, безпощадна війна! Ворожі армії різні країн світа кілька разів переходили вздовж і поперек нашу нещасливу, поневолену українську землю. Численні міста і села зруйновані а український народ стероризований, одних вороги замучили на смерть, а других в полон забрали! Лишилися немічні старці, каліки, вдови та численні сироти. Лишилися без даху над головою, босі, одерті, без кавалка хліба і надії на нього.

Теодора і Стефанія.

(Утираючи сльози.) Ой, Боже, Боже! яка сумна і страшна картина.

Лікар.

(Продовжує.) Хтож тими нещасливцями тепер займеться? Хто заопікується ними? Хто даст кавалок хліба тим, що лишилися сиротами? (Су

мно.) Ніхто! Ніхто не може ними зайнятися тому, що кожний там тепер в страшній нужді та розпачі. Царює там тепер голод і холод. А ріжні зарази доповнюють царство нужди. Сухоребра смерть зборас там тепер своє обильне жинво.

Стефанія і Теодора.

(Втирають хусточками сльози).

Лікар.

Не плачте, мої пані! Наш плач, наші слова нічого їм не поможуть! Тут треба діла, треба ратунку! Всі українські організації в порозумінню з тутешнім урядом, рішили заснувати Український Червоний Хрест, котрий має зайнятися несенням помочи українському народови на рідній землі. Тому я в імені своєї нової організації вас, шановне панство, запрошаю взяти активну участь в сій гуманітарній праці. Отже питаю вас: Хто з нами?

Всі, крім Василя.

Ми всі разом!

Лікар.

(Задоволений сідає). Се дуже гарно з вашої сторони. Дякую!

Омелян.

Мене прошу сейчас вписати в членство і на

початок жертвую сто долярів. (Отвирас стінну і шукає гроші і перерахувавши, дає гроші лікареві.)

Лікар.

(Бере гроші і записує до книжки.)

Василь.

(З жадобою глядить на гроші і слідить за кожним рухом Омеляна.)

Лікар.

А ви, панно Стефаніє, кільки жертвуйте на рід України Червоного Хреста?

Стефанія.

На початок прошу записати сто долярів, однак з тим, що по гроші, хтось має зайти до мого дому, бо грошей з собою не маю.

Лікар.

Дуже добре! Я заїду до вас самий, однак пізніше, бо тепер маю іти на зібрання Українського Червоного Хреста. Думаю, що і ви, Омелян Савченко підете на наше зібрання.

Омелян.

З великою приємністю.

Теодора.

Я стара, пане Доктор. Грошей у мене немає. Отже децю з убрання можу подарувати для бідних сиріт.

Лікар.

Радо приймаємо все, що має ще яку небудь цінність! А за всі ваші щедрі жертви, я в імені Українського Червоного Хреста складаю щире подяку. Притім зазначу, що всякі жертви в натураліях мають бути доставлені прямо на адресу головної управи Українського Червоного Хреста. Ось і адреса управи. (Дас Теодорі картку).

Теодора.

То добре, я зберу все що зможу і доставлю після завтра на цю адресу.

Лікар.

(Дивиться на годинник). Ов, довше забавився, як думав. Треба поспішати. (Працається зі всіма.) Працавайте!

Омельян.

(Зібравшись до відходу, подас руку Стефанії.) А ти моя дорога, зачекай тут на мене, думаю що скоро поверну! Маю з тобою ще децю важного поговорити.

Стефанія.

Йди, йди; я зачекаю. Тільки довго не барись.

(Лікар і Омельян виходять.)

Теодора.

Пораб і мені подивитись до кухні. (Виходить).

Стефанія.

(Крізь вікно махас хустинкою до Омеляна).

Василь.

(В той час проходжуєсь і злобно підміхасєт. Золота нагода поговорити тепер з ньою! Але би то найліпше підійти! Треба би конче примітнитись, прилеститись, то може вдасться. (Попрязє на собі краватку і шикуюєсь.)

Стефанія.

(Стєїть біля вікна.) Ох, який він гарний милий. Як іде то наче вільний орел серед степу літас. Мій сокіл дорогий! Як погляне на мене своїми яєними очима, то зір його проймас мою душу. Люблю його! Люблю його цілим серцем душею. Не видно вже... Як сумно мені стало.

Василь.

(Підходить лестливо до ньої.) Чого так застїмувались, панно Стефаніє?

Стефанія.

(Здрігнувшись). Ох... Бодай вас пане Саєченко! Я й не заримітила вас тут!

Василь.

(Хитро.) Справді? Хібаж я невидимий?

Стефанія.

А так! Думала, що пішли з доктором на зібранис. Хібаж вам не интересно послухати, п

там будуть радити? О, я такими справами дуже інтересуюся.

Василь.

(По падумі.) І я часом інтересуюся! Та тепер у мене щось і важнїйше діло.

Стефанія.

(Здивовано.) Важнїйше за се, кажете?

Василь.

Так. Про се я якраз хотїв з вами, панно Стефаніє, поговорити.

Стефанія.

(Здивовано.) Зі мною? Може лухше тоді, як Омелян буде!

Василь.

О ні, ні, панно Стефаніє! В сім ділі Омелян ні при чому. (Приступає близько до Стефанії). Лише ви одні на світі можете мені помочи, мене виратувати. . .

Стефанія.

Помочи? Виратувати? (Здвигас плечима.) Нічого не розумію. Може ви хорї?

Василь.

Хорїй! Я тяжко хорїй, панно Стефаніє. І тільки ви одним словом, одним усміхом, можете мене уздоровити, можете мене зробити щасливим.

Стефанія.

(Сміється.) Ха, ха, ха! Я й не знала, пане Савченко, що мої слова і мій сміх мають для вас таку чудотворну силу! От чудак ви Василю. Аж роземіяли мене; ха, ха, ха!

Василь.

(Благаючи.) Панно Стефаніс, не смійтеся з мене, ви відібрали в мене все, що я мав найдорожчого! Ви відібрали в мене святій спокій, і я тепер нещасливий. Я життя не маю, я страждаю, я мучусь, коли вас не бачу...

Стефанія.

(Перелякано до себе.) До чого се іде? (До Василя.) Так говоріть в чім діло? Я вас цілком не можу розуміти!

Василь.

(Ханас її за руку і благає.) Панно Стефаніс... Я... я... я вас люблю... я вас... люблю понад все на світі...

Стефанія.

(Обурена. Вириває від нього свою руку і відскакує на бік.) Що?... Ви? Як ви смієте? (Задихавшись.) Се-ж зневага! (Обертася від нього)

Василь.

(Підходить за нею благаючи.) Стефаніс, бла-

гаю вас, не відкидайте мене.) Смерть собі запо-
дію.

Стефанія.

Геть! Я ваша ніколи не буду! Я вже заручена
з вашим братом.

Василь.

(Щіпи нічого не знаючи.) Заручена? З бра-
том? Він вас не любить! А я... Я гину, пропа-
даю за вами...

Стефанія.

(Придивляється йому в очі хвилю, так): І
як вам не соромно так безлично брехати на мо-
їм ді мною про вашу любов! В ваших очах замість лю-
бови блистить злоба і підлість. Уступіться від
мене. Не можу дивитись на вас

Василь.

(Люто.) Так?! За мою любов до тебе, ти мене
ненавидиш! (Цинічно.) Так намятай, що я від-
плачусь тобі за те! (Хапас капелюх і скоро ви-
бігає).

Стефанія.

(Стоїть хвилю, відтак огірчено.) Нахаба! Не-
отесаний брус! Як він посмів? (Крізь плач.) За
віщо така зневага? Що я кому провинула. Ні, я
не знесу сього. (Сідає на крісло коло стола, кла-
де руки на стіл, на них голову і плаче. По хви-

лі підносить голову і рішучо): Ні! Довше тут о-
ставати не можу. Він грозив мені! Треба сказа-
ти Омелянови, хай знає якого брата має. Але
як? (Задумуєсь). Ага, паншину листа і листу йо-
му. (Утерши сльози, сідає і забирається до пи-
сання.) Паншину хай відвідає мене, як лише по-
верне до дому. (пише.).

ЯВА ХІ.

Теодора.

(Входить з кухні, розглядаєсь.) Василь пішов
вже, панно Стефаніє?

Стефанія.

(Здрігнувшись). Пішов вже, матусю.

Теодора.

(До себе.) Здасться нерешкаджая! Треба вий-
ти. (По тихо на пальцях виходить.)

Стефанія.

(Вложивши лист в коверту, незаклеєну кладе
на столі). Треба йти, а то той дикун знова може
влетіти. (Скоро збіраєсь і виходить).

(Через кілька хвилин нема нікого.)

ЯВА ХІІ.

Василь.

(Входить по тихо на пальцях і розглядаєсь)

Пішла вже? Здається, нема нікого! (Відкляс-
тихцем двері до кухні і поглянувши, так само за-
чиняє їх.) Мама здрімалась. (Врадувано.) Тепер,
Василю, гайда до діла. (Побачивши лист.) А, —
лист! (скоро витягає і читає). Написала до
свогого голубчика. Запрошує його до свогого до-
му! Певно, хоче поскаржитися на мене. (Циніч-
но сміється.) Хе, хе, хе! (Думас.) Подерти лист,
чи ні? (Хвильку думас.) О, ні! Щаслива думка
впала мені до голови. Він піде до нього, а я там
засяду на нього. Ніхто навіть знати не буде! В
домі парченої! Ха, ха, ха! Вся вина опієся на
неї снаде! Аж тоді вона моя буде. А тепер — гро-
ші! (Відчиняє касу в стіні і забирає звідтам гро-
ші, та деякі папери, ховає в кишені, скоро відхо-
дить і відчинену касу лишає.) Ха, ха, ха! І сам
найстарший чортяка з пекла лучшою штукою не
втявби. (Наслухус.) Здається хтось іде. (Скоро
втікає.).

ЯВА XIII.

Омелян.

(Входить веселий.) А ось я вже й вернувся, до-
роженька! Я казав що... (Розглядаєсь.) Що?
нема її? Мабуть сховалась! (Шукає.) Нема! Пі-
шла до дому! (Побачивши на столі лист.) А...

лист! Певно до мене. (Витягас і радо читас): — Дорогий Омельку! Як лише вернеш до дому, сей-час прийди до мене; важна справа. (Думас.) Що се за важна справа? Тут щось трафилось! Считаю мамі. (Пускаєсь іти до кухні, побачивши відчинену касу, перестрашено.) Що? Каса отворена! (Кидася до каси.) Рабунок! Рабунок!... (Бересь за голову.) Мамо! Мамо!...

ЯВА XIV.

Теодора.

(Трохи заспана і стрівожена вбігас.) Що сталося, сину?

Омелян.

(З горем.) Ох... Мамо... Нас обробовано...

Теодора.

(Перестрашено.) Що?... Омельку? Що ти?...

ЯВА XV.

Василь.

(Вбігас і шіби здивовано): — Що сталося?

Теодора.

(Заломлюючи руки.) Ох... сину... горе нам. Нас обробовано...

Василь.

(Удаючи перестрашеного.) Обработано? Мамо, що ви кажете?

Омелян.

(Блиснувши значучо очима на Василя.) Мамо, хто тут був останній?

Теодора.

Останній? Або я знаю! Останню я бачила Стефанію, як писала якийсь лист. Описля я більше нікого не бачила.

Омелян.

(З жахом і недовірем.) Стефанію? Мамо! Я не вірю! Це не може бути!

Василь.

От, тобі й наречена! Ха, ха, ха! Неймовірно! А однак рабунок докрано! Ха, ха, ха!

Омелян.

(Люто.) Як ти смієш так підло думати про неї?

Василь.

Ще їй не сміти думати! А хтож як не вона...

Омелян.

(Прискакує люто до Василя з затуленими кулаками.) Мовчи, кажу! А то, як скотину убю!

Василь.

(Перестрашено поступаючись взад.) За віщож?

Омелян.

(Ступаючи в грізній міні за ним.) Убю, кажу.
Ще одно слово проти неї і убю...

Теодора.

(Заломлюючи руки, ридас.) Діти мої... О Боже... що тут щині діється...

Василь.

(Дійшовши до дверей, перестрашено втікас.)

Омелян.

(З горя закриваючи твар руками.) Мамо... Я іду до ньої... (Бере лист, і онутивши голову, виходить.)

(Занавіса.)

ДІЯ ДРУГА.

(В домі Стефанії. Простора, гарно вимальована почекальня. Великі вікна, закриті фіранками. За вікнами город з цвітами. Малий стіл, кілька дорогих крісел, бюро з зеркалом, книжки і часописи на столі. З лівого боку входові двері, з правого боку двері ведуть до дальших покоїв. На стінах різні портрети українських визначних діячів, між ними король і королева Британії.)

ЯВА I.

Стефанія.

(Святочно вбрана, з цвіткою на грудях, переставляє меблі). І як би то ті меблі найлучше у-
ставити? (Переставляє.) Думаю, що тепер най-
гарнійше! (Поиравляє децю.) Але чому то він так
довго не приходить? Він певно ще зі зібрання не
вернув! (Глядить у вікно.) Не можу його доче-
катися! Конче мушу поскаржитися на його бра-
та! Се грубіян якийсь! Неотесаний брус! І як він
посмів до мене залізятися, знаючи що я вже за-

р'учена. Се звір не чоловік! Другий раз за таку зневагу я йому такого галанаса вліплю, що і не спамятається від нього. (Заглядає у вікно). Чого він так довго не приходить? Якось пудьгасіла засіла в моєму серці, сама не знаю чого то сумно мені, аж плакати хочеся. (Співає.)

Де ти милий, чорнобривий.

Де ти, озовися,

Серце вяне, очі плачуть,

Прийди, подивися.

(Весело.) Алеж бо він мене горячо любить, любить. А так палко, палко цілує. Здаєсь нераз, не наче жаром обениле, а так мило, так любо, та солодко на серцю стане. (З захопленням.) Ох, який він милий, який він любий та дорогий моєму серцю. Ні за що в світі я його не проміняла б. (Хвилю думас.) А щоб я робила, як би йому, Боже борони, що сталося? (з жалем.) Ох... я не пережила б розлуки з ним. (Задумуєся, а по хвили.) Господи! Що мені таке до голови прилило? Геть тії думки! Таке й думати страшно. Він мій, і більше нічого й думати не повинна. Але як би то його найлучше прийняти, коли прийде до мене. (Думас хвилю.) Ага, вже знаю. Буду грати на фортепяні в другій кімнаті, грати, грати, і всю

свою тугу в ту гру вливати. А він прийде, підійде по тихо на пальцях до мене і буде довго, довго вслухуватись, а я буду грати і співати. (Пускаєсь іти, та нагло стає.) Але якої би то грати? (Задумуєсь). Ага, буду грати канадійський гимн, хай він знає, що я не тільки щира Українка, але й добра канадійська патріотка. (Виходить. По кількох хвилях чути голосні акорди на пиці, а відтак голосний спів.)

Канадійський Гимн.

Батьківщино — Канадо, краю мій!
Тебе коха вроженець кожен твій.
З вдовolenнем ми дивимось
На розвій твій сильний
І бережем тебе, ми всі,
Нам захисте вільний.

Приспів:

Батьківщино сильна й вільна!
Ми бережем, ми бережем тебе;
Батьківщино! Ми бережем тебе.

Батьківщино! в нас сосни й явір є;
У нас стени і сила рік пливе.
Як цінний всьой твій простір
Між морями трьома.
Надія ти для всіх таких

Хто живиться з труда,
 Батьківщино, під твоїм облаком
 Нехай росте шляхотний наш народ
 І захища усе тебе
 Між морями трьома.
 Батьківщино! Батьківщино!
 Могутня і вільна.

Перевід "О Канада": В. Р. 618. М. 122.

(В той час як вона грає, тихцем входить Василь.)

ЯВА II.

Василь.

(Перебраний до не пізнання і з маскою на тварині. Закрадається по тихо на пальцях, тримає в руках якийсь знаряд, розглядається і по тихо до себе.) Нема нікого! (Підслухує під дверима кімнати де грає і співає Стефанія.) Весело їй! Хе, хе, хе! Будеш ти зараз інакшої співати; ще й заграти собі так аж за голову візьмешся! Тут зараз "любий" прийде. На силу його вишеревив. Але де я тепер сховавсь? (Шукає сховку.) Хіба ось тут, коло дверей. (Ховавсь за драперію.)

ЯВА ІІІ.

Омелян.

(З листом в руках, вбігає, нагло затримусь недалеко дверей і розглядаєсь.) Ох, серце так б'ється в грудях.

Василь.

(Скорістю блискавки накидає з заду на голову Омеляна чорну плахту, сильно стискає її одною рукою, а другою що сили бє Омеляна по голові знарядом.)

Омелян.

(Від кількох ударів, глухо стогнуци, паде на землю).

Василь.

(Ударивши ще кілька разів, прикладає до грудей ухо і наслухує чи жис. Опісля коннувши його ногою, кладе на нього знаряд і покванно скидає маску. (Одубів. Треба утікати. (Скоро утікає).

Стефанія.

(Сумно і тихо закінчує вісню).

ЯВА ІV.

Стефанія.

(Входить на сцену сумна.) Здається щось упало. Чи мені може причулось? А серце мов так за-

боліло, так занеміло, що й сама не знаю, що зі мною діється. І чому то він так довго не приходить. (Пускаєсь іти і панотикається на Омеляна; робить великі очі і кричить): Ах, Боже! Що се? Омелян... Кров?! (Робить божевільний вигляд. Протирає очі.) Се він! (Ридас.) Омеляне.. (Взносить до гори руки). О, Боже! (Кидається до нього, відтак нагло відскакує від нього.) Ох... В нього голова страшно побита. (Ломить руки.) Боже, що мені діяти! (Заводить, а онієля наслухує чи жис.) Він не убитий на смерть! Він живе! Він буде жити... (Чути дзвінок від дверей.) Ох, що мені діяти тепер? Хтось іде! (Знов чути раптовий дзвінок.) Ах, хто се? (Біжить і відчиняє двері.)

ЯВА V.

Лікар.

Думав, що вас...

Стефанія.

(Божевільно врадувана). Ах, пане доктор!

Лікар.

(Нагло стає і дивиться здивовано на Стефанію). Що з вами, панно Стефаніє? Ви страшенно стрівожені.

Стефанія.

(Закриваючи собі одною рукою очі, другою показує на Омеляна.) Ох... Нещасте...

Лікар.

(Побачивши Омеляна.) Омелян? Не може бути. (Перестрашено): Що се має значити? Говоріть?

Стефанія.

Паде на коліна і заходиться від плачу. Ратуйте, пане доктор. Його якісь бандити тут побили...

Лікар.

(Кидаєсь до Омеляна). Бандити? (Оглядає знаряд). Так, ось і знаряд! (Бере за руку і слухає.) Він ще живе, але дуже слабо! Сейчас треба ратунку. (Голосно). Води, принесіть води в мисці.

Стефанія.

(Вибігає і по кількох хвилях вертає з водою з мисці, биндом на руці, деякими флашечками та з мастю у слоїчку.)

Лікар.

(Обмивши голову, оглядає медицини і бере слоїк з мастю). А, бальзам. Дуже добре! Цілюща мазь! На рани дуже помічна. (Мастить рани і биндує). Голову страшно побито! Треба рани

зашивати. (До Стефанії). Зателефонуйте до
го рідні! Там мати, брат, хай прийдуть сюди.

Стефанія.

Зараз, пане доктор. (Виходить.)

Лікар.

(Бандажує голову.) От нещастє. Так несподі-
вівано.

ЯВА VI.

Стефанія.

(Жалісно ридаючи.) Вже зателефонувала; з
раз тут будуть. (Опісля). Ох, таке горе, таке нещастє!
І за віщо? Готов скандал вийти. В моєму
домі... О... Боже...

Лікар.

Успокойтесь! Ви тому не винні! Шкандал треба
затамувати. До поліції доносити не треба! -
Бандити втікли, і пропало! Поможіть мені тільки
притримати голову.

Стефанія.

(Плачучи кидась і притримує голову Омеляна.)

Омелян.

(З разу помало, відтак голоснійше стогне.)
Ой... Ой... Уг... Ой...

Лікар.

Буде жити; бачите, очутився!

ЯВА VII.

Теодора і Василь.

Теодора.

(Стривожена). Що тут сталось? (Побачивши Омеляна, з горем заломлює руки.) О, Боже! За віщо така кара?

Василь.

(Удаючи сумного.) Убитий... Ох... брате!... брате!...

Лікар.

Будьте спокійні! Він не убитий! Він буде жити...

Василь.

(Зі злості скрегоче зубами, і по тихо в бік.) Буде жити! Ух... Пронав я тепер.

Теодора.

(Припадаючи до Омеляна.) Ах, сину мій, сину! Моя одинока підноро на старі літа... Моя потіхо... За щож тебе так тяжко побито?

Лікар.

Будьте спокійні, матусю! Плач гірше ділає на нерви хорого. (До Стефанії.) Зладьте чисте, вигідне місце в другій кімнаті; треба сейчас операцію на нім перевести. А я зараз покличу лікарів собі до помочи.

Стефанія.

(Виходить скоро до другої кімнати).

Лікар.

(До Василя.) Поможіть занести брата до другої кімнати.

Василь.

(До себе) На цвинтар скорше! (Приступає до нього.)

Лікар.

Ви беріть за ноги, а я за плечі, а ви пані Саша чешко уважно підтримуйте йому голову. (Беруть так, і виносять).

Теодора.

(Плаче і примовлює). Сину мій, сєколе мій, а щож тебе так страшно покарано. (Стогни хороні і плач матери доносяться з другої кімнати).

ЯВА VIII.

Василь.

(Вертає лютий, з затуленими кулаками.) Ну йолун з мене! Треба було додунити до решти. А тепер?... Пропало! (По хвилі надуми.) Оди так я тепер певнійший, що вона моя буде, а з неюю і все її майно.

ЯВА ІХ.

Стефанія.

(Входить плачучи). Стільки крові за невинно...
до дру-

Василь.

(Удає що плакав, утирає хусточкою слези.)
Не плачте, панно Стефаніє! Ви йому в тім нічого невинні! Лихі люде! Бандити прокляті!
стунає

Стефанія.

(Хлипаючи.) Так несподівано напали на нього самого...
і Сав-
Беруть

Василь.

Кара Божа за якусь провину на нього спала..

ЯВА Х.

Теодора.

(Плачучи.) Сину! Ми зараз завеземо його відси до дому...
ій, за
когого
)

Василь.

До дому? (До себе): Ах, так! Тим краще для мене! (До Теодори): Добре, мамо! То може за-
Ну,
ешти.
Од-
а з

Теодора.

Ні, не треба сину! Тут приїхав шпитальний віз з лікарями, і роблять йому операцію. Сим возом завезуть його до дому.

Василь.

Добре, мамо! Робіть як знаєте! Я з того гор
зовсім голову стратив! Нічого путнього й под
мати не можу. (Сідає і кладе голову в долоні).

Теодора.

Ох, таке горе! Таке нещастє!

ЯВА ХІ.

Лікар.

Ну, слава Богу, вже по операції. Сейчас зав
зуть його до дому.

Стефанія і Василь.

Так?... А є надія?

Теодора.

Буде жити? Говоріть! Моя надія. (Виходит
до хорого).

Лікар.

(По хвилі.) Н-а-д-і-я... Надія в Бога..

Василь.

(До себе.) В чорта надія, не в Бога.

Стефанія.

В Господа Бога надія. Ох! Я буду молитись
буду благодати ласки в Господа Бога, лише аби
він виздоровів! Я все своє майно продам тільки
аби його якнайскорше вилічити.

Лікар.

Тут більше, чим майна треба. Треба щоби ви сами його шильнували, та доглядали. Він має дуже ушкоджену чашку на голові, і найменший недогляд може бути фатальний для нього! Він може стратити зір, і остати темним на ціле життя! Отже треба бути дуже осторожним і доглядати як найшильнійше. Головно в часі горячки треба дуже пристосовуватись до лікарських принципів, тому, ви панно Стефаніс, мусите про се подбати, аби ті принципи були виконані точно.

Стефанія.

(Урадувано і зі сльозами в очах.) О, Боже! Я буду чулася щасливою, коли зможу все бути кодо нього і услугувати йому. Я буду шильнувати його як свого ока в голові; я буду молитись Богу, щоб він скорше вернув до здоровля...

Лікар.

(Зичливо стискає її руку). За такі приречення я зі своєї сторони сьм вам дуже вдячний, рівнож постараюсь, щоб ви за се одержали повну нагороду. (Збірассь до відходу.) А тепер працюйте! (Працається.) Я в короткім часі навідаюсь до мойого пацієнта. (Виходить).

ЯВА XII.

Теодора.

(Входячи.) Сину, вже беруть його нещасного до дому. Ходи, поїдеш разом з ним. Треба-ж там помочи дещо.

Василь.

Ні, мамо! З ним я не поїду! Мене дуже зворушають його рани! Я терплю гірш від нього, коли дивлюсь на його муки. Їдьте ви самі з ним, а я там прийду трошки пізніше.

Теодора.

Ох, всі ми тепер відчуваємо його біль, його муки! Я рада б йому неба прихилити, тільки аби він так тяжко не тернів...

Василь.

(В бік до себе): І я також за тим, щоб він якнайскорше покінчив свої муки, і — перенісся на другий світ.

Стефанія.

І я матусю поїду з вами! Я буду його доглядати, буду оплачувати лікарів і медицину, тільки аби його якнайскорше вилічити і привести до здоров'я.

Теодора.

(Врадувано.) Ох, дитино моя, ангеле мій! (Об-

нимас її і цілує.) За твою чутливу совість, за твоє добре серце, нехай тобі всевишній запла- тить! (Плаче.) Колиб не ти, то я не знаю... Нас обрабовано нині так, що й лікаря не булоб чим заплатити. (Втирає сльози). Нещастє спало на нас, страшне нещастє! Ти тепер будеш нашою спасителькою.

Стефанія.

Не журіться, матусю! Господь милосердний, нікого не опускає в біді, то і нас не опустить! Ви тепер їдте з хорим Омеляном до дому, а я зберусь і зараз до вас прийду.

Теодора.

(З вдячністю.) Добре, дошо! Ти сонечко має мене! Надія моя! (Виходять обі в протилжні сторони.)

Василь.

(Лютий.) До сто чортів! Вона й тепер не покидає його! Вона готова мене з'ігнорувати та відкинути! О, всі пекельні сили, взиваю вас на поміч. Тепер вона муєнь бути моєю. Інакше не може бути! Бо колиб і тепер мої пляни не здійєнились, то щож тоді мені робити? Тоді я вже безсильний, пропаний! Аджеж мені грошей треба! Без тих проклятих грошей, нема в мене життя. Ті ще вкрає не вистарчать довжиккам на заплаченє

довгів. Ні! Коли вона й тепер не дасться мені підмовити, тоді всьому кінець! Запишусь до війська і сейчас на фронт! А там... Там таких як я куля ніколи не минає! Але... спробую ще поговорити з ньюю; може дасться підманути. (Наслухус.)
А ось вона вже йде!

ЯВА XIII.

Стефанія.

(Убрана за норсу, з валізкою в руках.) Чи вже готові йти, пане Савченко?

Василь.

Так, панно Стефаніє! Однак заким підемо, я хочу вам ще кілька слів сказати.

Стефанія.

(Нерадо). Але, бачите, я не маю часу! Я спішусь. Там-же лежить смертельно хорий Омелян, ваш рідний брат! Треба його ратувати...

Василь.

Нічого, панно Стефаніє, ви йому так скоро не поможете! Зрепштою, там-же є мама. А друге, хто знає чи він взагалі коли виздоровіє? Ви-ж бачили, мала надія!

Стефанія.

(Кладе валізку на долівку, і праву руку вишхас з кишеню свого пальта). І як ви можете

таке думати, а тим більше говорити про свого рідного брата?!

Василь.

Хіба-ж я в тім винуватий, що його хтось побив? Я відчуваю його біль, рад би, щоб ті муки опустили його, але щож я йому в тім поможу? Я хотів з вами ще поговорити, просити вас, благодіяти...

Стефанія.

(Здивовано.) Певно знов освідчуватися хочете?

Василь.

(Приступає ближче і витягає до нього руки.) Стефаніє, я пропащий без вас.

Стефанія.

(В бік). Поганець, він знов своє починає!

Василь.

Простіть мені, що я вас так мучу, однак я сам терплю муки гірш від вас. Я пропадаю за вами. Ви моя надія, ви моє сонце...

Стефанія.

Говоріть розумно, бо з ваших слів я нічого не розумію...

Василь.

Ох, ви розумієте! Я-ж виразно висловлюю мою любов до вас! Я хочу вашої руки. Поклиньте лю-

бити Омеляна, бо він як не помре, то калікою стане; він буде темний на очі і ви його не будете любити.

Стефанія.

(Бересь лівою рукою за серце.) Ох... (Рішучо.) Схаменіться, що говорите!

Василь.

(Ханас її за ліву руку і жахуче цілує.) Стефаніє, зоре моя сіяюча, богине моя, люба моя...

Стефанія.

(Хоче вирвати руку.) Що ви? Ви божевільний!

Василь.

Ні! Ні! Я збожеволю без вас! Я! Я.. вас..

Стефанія.

(Люто вириває руку.) Негіднику! Як сміши так нікчемно... в такій грізній хвилі... В тебе серця нема. Ти безчесна людина! Звірюка ти!

Василь.

(Відступає від неї, вдивляєсь в ню, а по хвилі люто): Що ти говориш?!

Стефанія.

Те, що чувш! Там твій брат лежить на смертельній постелі, а тобі романсувати хочесь?! Ще й з його нареченою?! О, ти гірш дикої звірюки. В то-

бі сатана сидить! Геть з моїх очей! Ти не гідний щоб тебе свята земля на собі носила.

Василь.

Мовчи, гадюко! (Трясучись з лютости підступас намало до неї).

Стефанія.

Геть мені, потворо, з хати!

Василь.

Ти смієш?... Та я тебе, клята чортице, задушю як скотину! (Кидається до неї з розкряченими пальцями щоб задушити її).

Стефанія.

(Зі скорістю блискавки витягас з кишені револьвер, і приставляс до його грудей.) Ще крок оден наперед і трупом ляжеш.

Василь.

(Вибалушивши очі і роззявивши рота, опускас руки.) Ось воно як?! Ну, пропало; все пропало; кінець всьому.

Стефанія.

Так, твоїй нерозумній голові кінець. Назад до дверей! Назад! (Тримас револьвер вимірений в груди Василя і випроваджує його з хати.).

Занавіса.

ДІЯ ТРЕТА.

Комната і обстановка та сама що в першій дії. З тою лише зміною що в куті, під вікном, є другий маленький столик, на нім понакладано різних флячинок з лікарствами і великий срібний свічник, з трьома настромленими свічками. — Пізний вечір. — Сумно.)

Теодора.

(Бліда, силакана, невиспана сидить у великім кріслі, і киваючи головою, дрімас. — Робить якісь невизначні рухи. Деколи вимахує руками не договорюючи якісь невизначні фрази.)

З надвору чути сигналовий дзвінок, який протяжно повтаряєсь кілька разів.

ЯВА I.

Стефанія.

(Вбрана по літньому, парасоль і валізка в руці. Входить немале і розглядаєсь.) Нема нікого? (Побачила сплячу Теодору.) А... матуся спить. (Кладе тихо валізку і парасолю в кутку). Бідна,

сердечна мати, утомилась! Тяжко їй приходитьсь на старі літа зносити таке велике горе...

Теодора.

(Говорить щось крізь сон.)

Стефанія.

Певно сниться їй щось: треба розбудити. (Торкає її.) Матусю, просніться, матусю...

Теодора.

(Прокидаєсь.) Що?... Га... Хто мене кликав?

Стефанія.

Я, матусю, я! Бачите, я вже приїхала.

Теодора.

(Схоплюєсь урадувана). А... Стефанія... Приїхала... Ти коли ввійшла?

Стефанія.

Щойно перед хвилиною. Дзвонила, дзвонила і ніхто не відчиняв дверей, так я паренті сама увійшла. Я так і знала, що ви утомились, та задрімали. (Скидає капелюха і убірається в білий фартушок.)

Теодора.

А так, задрімала. Не виспалась... Цілу ніч коло Омеляна...

Стефанія.

А як він? Лекше йому? Подужав?

Теодора.

Слава Всевишньому, трохи полекшало. Горячка проминула, відзискав пам'ять і помало вертає до здоров'я. Спить тепер. А як ти чуєшся? Я так журилась за тебе...

Стефанія.

Здорова, матусю, як огірочок. Перш голова мене дуже боліла, а тепер я вже знова здорова і знова буду доглядати мого Омеляна. Іду я сейчас подивитись на нього. (Іде в кімнату).

Теодора.

Моя потіха! Моя розрада! Так широко була занялась Омеляном в його нещастю, що сама була розхорувалась. Лікар прямо сплюмиць примусив був її виїхати на якийсь час на свіже повітря, щоб виздоровіла. Та тепер знова Омеляном займається. Люблю її не менш рідної дитини.

ЯВА III.

Стефанія.

(Входить по тихо на пальцях.) Спить ще! А що казав лікар?

Теодора.

Казав, що в скорі позволить Омелянови встати з ліжка.

Стефанія.

Так? Ах, яка я рада! яка рада! (По хвилі): Ну, але ви матусю уморені, умучені; не виснались! Ідть отже на спочинок, вам він вже наложиться...

Теодора.

Ах умучена я, ще й як умучена.

Стефанія.

Ви певно за весь час моєї неприсутности самі доглядали Омеляна?

Теодора.

Сама, доню! Та найгірше мучать мене страшні сни. А ось і тепер, коли задрімала, мені приснився син мій Василь. Вже третій раз він мені сниться. Я боюсь, щоби знов яке лихо не скоїлось. Добре що ти, дитино, вже вернула. Буде мені відраднійше тепер.

Стефанія.

Забудьте сон, матусю! Ваші нерви занадто напружені, і тому вам страшне сниться. Василь тепер десь далеко за морем, на французській землі воює.

Теодора.

(Вздихаючи.) Так! Коли на нас впадо отсе нещастє, він з того горя як пішов, то навіть і ли-

ста не напише чи жис. (Плаче.) А може? Може вже убитий?

Стефанія.

Листи з війни, матусю, не доходять! А плакати нема чого! Богато героїв тепер воює за долю свого народу, однак не всі вони вернуть живими, але і не всі погинуть героїською смертю! Кому яка доля судилася. А ми повинні радіти з того, і бути гордими, що маємо таких героїв, які навіть своє життя жертвують на славу нашої повоприбраної вітчизни.

Теодора.

Так дою, але видни скільки то те чиння відразу на мене впало. Оден на війну пішов, другий смертельно побитий лежить, і колиб ще не ти, не твоя безнастанна поміч, я не перенеслаб того горя!

Стефанія.

Не турбуйтеся, матусю. Омелян виздоровів, а Василь, як Бог поможе, верне з війни, і знова заживемо спокійним і щасливим життям...

Теодора.

Сильна ти дою, духом і вірою. Пять місяців перенудилась ти днями і почамн, аж сама розхорувалась, пильнуючи хорого Омеляна, щоб по-

вернути його чим скорше до здоров'я. І чим же він зможе тобі відплатити сей великий довг?

Стефанія.

Для мене, матусю, буде великим щастем і відплатою, коли побачу його здорового; коли почую його тихе лагідне слово, і коли на його устах засяє веселий усміх вдячності і колишньої любови до мене.

Теодора.

А я буду молитись Всевишньому, щоб ти чим скорше невісткою мою стала.

Стефанія.

Так, так, матусю. А тепер ви йдіть на спочинок, а я вже сама буду шльопувати його.

Теодора.

(Пускаєсь до відходу і стримуєсь.) Ага, тут є десь лист до тебе. От, мало що не забула тобі дати його.

Стефанія.

Справді, є лист для мене?

Теодора.

Так! Щойно сьогодні листом прийіс його. (Йде до б'рка, знаходить його і дає Стефанії.)

Стефанія.

(Скоро розпечатус і по тихо читає, відтак вродувано.) Матусю! Мої мрії сповнилися.

Теодора.

Щож се таке? Розкажуй скоро.

Стефанія.

Важне, матусю, дуже важне! Мрією мою було, щоб я слабосильна жєнщина в сїй грізній хвилі могла взяти активну участь в боротьбі за свободу і волю українського народу.

Теодора.

Героїчна думка у тебе, доню, геройська кров пливе у твоїх жилах. Видно, що з козацького потомства. А як-жеж ти можеш доконати сього?

Стефанія.

Дуже просто! Я подала писемне зголошення до головного віділу Українського Червоного Хреста, щоб постарались для мене о всі потрібні документа для мого вільного переїзду на боевий фронт. І ось сей лист з потрібними мені документами для переїзду.

Теодора.

(Крізь плач.) Значиться, ти вже поїдеш, і знов я сама лишусь з хорим Омеляном. (Втирає сльози.)

Стефанія.

Господь з вами, матусю! Я не поїду так довго, поки Омелян зовсім не виздоровіє. Його хорого не лишу. Може ще і він схоче поїхати зі

мною разом. Тоді ще краще. Він бувби лікарем, а я його доглядачкою хорих. А тепер ви, матусю, ідіть на сніччюк.

Теодора.

Ну, коли ти вже так вперлася, то я піду, але незадовго верну. (Збирається і виходить.)

Стефанія.

Сердечна мати! Люблю її неначе свою рідну матір! Стільки горя прийшлося їй перенести на старі літа! Немало і я з ньою натерпілася. (По хвилі.) Але заговорила я, а до хорого і не загляну. (Дивиться на годинник на руці.) Думаю, що тут зараз лікар прийде.. (Виходить на право.)

ЯВА III.

Лікар.

(З лікарською валізкою). Нема нікого! Певно коло хорого. (Кладе валізку на столі і покашлює).

ЯВА IV.

Стефанія.

А, пан доктор! Доброго здоровля. Перепрашаю, що мусіли ждати на нас.

Лікар.

Витаю вас, панно Стефаніє. Не сподівавемся

так скоро побачити вас тут. Вам треба було троха довше побути на свіжому воздуху, а то ви знов можете розхоруватись.

Стефанія.

Ні, пане доктор, тепер я здорова, як риба в воді.

Лікар.

Се мене дуже тішить. А як ваш пацієнт?

Стефанія.

Спить, пане доктор.

Лікар.

Думаю, що нині і він повинен встати з ліжка. Питання є однак чи його очі зможуть знести се ясне світло?

Стефанія.

Записати чорні шкла, пане доктор!

Лікар.

Побачимо. Думаю, що зразу світло в покою мусить бути темне, а відтак поступово ясніше, поки зовсім не привикне до ясного світла. Відразу ясне світло для його зболілих очей ослінилоб його. Признаюсь вам, панно Стефаніє, що я не мав найменшої надії на видужання pana Омеляна. Його життя лежало виключно у ваших руках!

Стефанія.

Не приписуйте мені так великої прислуги за його видужання, пане доктор.

Лікар.

Говорю зовсім щиро. Найменша небережність у догляданню хорого, могла спричинити йому смерть! Ваші безпастанні труди, ваше пильнування його цілими днями і ночами вратували його життя і привели до здоров'я. І коли нині пан Омелян Савченко встане з ліжка, то се тільки завдяки вам, як умілій, практичній доглядачці хорих. І я вже подбаю за се, щоби пан Омелян Савченко вповні віддячився вам за се.

Стефанія.

Тільки не вимушуйте сього на нім, пане доктор.

Лікар.

(Встаючи.) О ні, ні! Думаю, що пан Савченко сам зрозуміє свою повинність. Треба тільки сказати йому, кому він завдячує своє здоров'я і життя.

Стефанія.

Тільки прошу не виявляти перед ним мого імени скоро. Нехай троха поклопочесь хто се міг би бути.

Лікар.

Коли сього собі бажаєте, я зроблю. (Бере валізку і пускаєсь йти). Ну, думаю, треба його збудити. (Виходить на право).

Стефанія.

(Виходить за ним також.) Піду і я, може треба буде дещо подати вам, пане доктор.

ЯВА V.**Стефанія.**

(По хвилі вертає весела і рада). О, Боже, яка я нині щаслива, що мій найдорощий Омелян встане з ліжка. (Клякає перед хрестом на стіні і взносить до нього руки.) Всевишній Боже! Перед тобою складаю щирю мою подяку, що не пропали мої надії. Я тебе кожного ранку і вечером просила щоб вернув здоровля моему найдорощому Омелянові. Ти вислухав мої молитви і уздоровив його. Тепер прошу Тебе стережи його від всього злого. (Встає і хвилю думас.) А тепер треба скинути з себе отсе одінне і натягнути святочне, а то він побачивши осьякою, ледви пізнав би мене. (Скидає з себе біле убранне, іде до зеркала і зачісує волоссе). Здасться що от так була зачесана того дня, коли сталося отсе неща-

ств. (Здрігнулась). Ох! По що я згадую той страшний день. (Поправляє на собі суконку.)

ЯВА VI.

Лікар.

(Усміхнений входить і кладе валізку на стіл).

Стефанія.

(Дивиться донитливо на лікаря). Ну, як же пане доктор?

Лікар.

Я знав, що вам цікаво знати. Ну, ну, не журіться, дякуйте Всевишньому що все є як найліпше. Я позволив йому встати якраз тепер. Убирається і скоро буде тут, щоби побачити свою спасительку.

Стефанія.

(Сплеснула в долоні.) Ох! Яка я щаслива, яка я рада. (Стискає руку лікареві.) Прийміть ширшу подяку від мене, пане доктор, за ваші тяжкі труди, за вашу працю при поверненню здоровля і життя Омелянови.

Лікар.

Дякуйте радше лікарській науці. Я ньюю послугувався тай завдяки їй привів наша Савченка до здоровля. Тепер ще додаю, що і ви панно Стефаніє сновнили свій обовязок совісно. На одно

ще хочу звернути вашу увагу, а се — згасить се ясне світло і засвітить свічки, бо се світло більше натуральне для хорих очей.

Стефанія.

Добре! Я сейчас то зроблю! (Засвічує свічки, а гасить електричне світло.)

Лікар.

Так, добре. (Подаючи руку): Ну, тепер я злишний тут. Працювайте. (Бере валізку і виходить.)

Стефанія.

Якось в сій хвилі сумно мені стало! Сама не знаю чого так все посумніло. Чи того, що світла неясні, чи може знова яке лихо вінчує моє серце. (На дворі починає гріміти. Стефанія заглядає у вікно.) Ох, які страшні хмари пасуваються. Гремить і блискає, здаєсь буде буря.

Голос Омеляна.

Де вона? Де та моя хоронителька, моя снасителька?

Стефанія.

(Врадувано.) Се він! Мій сокіл дорогий! Мій наймиліший. Ох, як серце тріпочесь, чуюхи його голос.

ЯВА VII.

Омелян.

(Блідий, слабий, з'забандажованими очима, мацаючи двері, помало входить.) Спасителько моя!... (Мацає). Де ти, хоронителько моя?... До смерті буду зобов'язаним тій особі, яка так щиро занялась мною, в моїм нещастю, в моїй хворобі і вратувала мені життя.

Стефанія.

(Підходить до нього, бере за руку і веде на середину.)

Омелян.

(Ідучи помало.) В своїй руці чую руку тої особи, якій завдячую своє життя. Однак заким позволю собі оглядати світлість вашого лиця, перш усього прийміть від мене щире і сердечне подяку, яку висказують мої зболілі уста.

Стефанія.

Боже, чи се сон чи дійсність!

Омелян.

(Приклякає перед нею). За ваші щирі старання, за ваші тяжкі труди, прошу згодитись, щоб я міг стати вашим вірним слугою, невільником аж до моєї смерті.

Стефанія.

Ах! Омельку мій дорогий, перестань! До чого се? Я хочу з тобою говорити. Я хочу радіти разом з тобою!

Омелян.

(Встаючи здивовано.) Хто се? Знайомий голос!

Стефанія.

Се я, дорогий мій, я! Твоя Стефанія! Твоя наречена!

Омелян.

(Скрикиувши.) Стефанія!... Не може бути! (Раптом зриває бандажі з голови, звідки показуються ірами на чолі. З жахом і лютим гнівом.) Ах, так! Вона! (Бересь за голову.) Ух!!! Се ти вратувала мені життя? (З горя закриває очі руками.)

Стефанія.

Так, мій дорогий! Господь Бог, лікар і я! Чогож ти так настрашився? Я думала, що ти радітимеш побачивши мене, а ти, ти... Невжеж ти не рад був мене побачити? (Хоче його обняти.) Дорогий мій!...

Омелян.

(Синяє її рукою.) Геть від мене! Не підсту-

най близько! Я боюсь тебе! Ти зрадлива людина!

Стефанія.

Що з тобою, Омельку? Схаменися! Що ти говориш? Се-ж я, твоя вірна, твоя люба Стефанія! Ти не пізнав мене, мій соколе дорогий.

Омелян.

Пізнав... пізнав я тебе сейчас! Се ти та людина, в котрій всадовилаєь злоба і зрада.

Стефанія.

Боже, що він сказав! (Бересь за голову). — Омельку, ти божевільний; що ти таке говориш? Схаменися, Омельку!

Омелян.

Хіба-ж не ти писала того підлого листа, щоб звабити мене до себе, і там зрадити... убити... мене?!

Стефанія.

(Бересь з горем за голову.) Ох... що я чую... Боже мій, Боже!

Омелян.

Хібаж не ти була причиною мого нещастя?..

Стефанія.

О, я не пережню свого! Боже великий, дай перенести се горе! (Протирає очі.) Ні! Се сон! Страшний сон!

Омелян.

(Тремтучим голосом.) Твоя підла зрада довела мене до каліцтва, до руйни.

Стефанія.

(Робить перестрашену міну.) Ні! Се не сон! Се страшна дійсність. (Плачучи.) Омельку! бійся Бога, опам'ятайся, що ти говориш? Ти серце моє на кавалки шматувати...

Омелян.

Моє серце ти давно вже пошматувала своєю зрадою. А тепер удаєш невинної!

Стефанія.

Омельку! дорогий мій... Невжеж ти свідомо се говориш? Я-ж життя вратувала тобі, а ти так люто, так жорстоко, знущаєшся надімною! За віщож се? (Ридас.)

Омелян.

(З горем). Ох, радшеб я не оглядав світла Божого дня, наколиб я мав завдячувати тобі своє здоров'я. Ти скалічила мою душу, зрадила... Ти зруйнувала моє майно...

Стефанія.

(Плачучи.) Омельку, дорогий мій! Не вір сьому. Я тебе ніколи не зрадила!

Омелян.

Не правда! Хіба-ж не в твоїм домі мене так тяжко побито?

Стефанія.

(Приклякас перед образом.) Всесильний Боже, Ти тернів невинно тяжкі муки і Теба розняли на хресті за правду! Де-ж та правда за яку Тебе на хрест розняли? Де-ж та справедливість?... За що на мене така тяжка кара спала? Благаю тебе, зглянься наді мною нещасливою. (Встас і плаче. — На дворі зачинає гудіти вітер, гремить і блискає).

Омелян.

(З горем.) А я... Я так любив її... Любив понад все на світі... А вона (Люто і піднесеним голосом.) зрадила... зруйнувала мене! Ох...

Стефанія.

Дорогий мій! Бог свідком, що я вірною тобі була, і вірність тобі на далі заховаю! Я тебе люблю, люблю понад все! Я майно і життя своє посвятила для тебе, щоб ратувати тебе з цього нещастя, а ти... ти... О — Омельку, Омельку! О-пам'ятайся. (Плаче.)

Омелян.

Ти хочеш, щоб я знова повірив твоїм брехливим словам; щоб знова підступом завабити мене

у сітї зрадливої любови. Ні! сього більше не буде.

Стефанія.

(Ридаючи.) Убій мене, завдай мені страшні муки, а не виривай моїо о серця, не шматуй моєї душі, своїми докірливими і як пожі острими словами. Я тобі ніякого зла незаподіяла... (Плаче.)

Омелян.

Хібаж не ти вирвала моє серце, хібаж не ти пошматовала мою душу; не ти знищила мої найсвятійші заміри в моім життю? (Жалісно.) Чомуж ти не вбила мене до ренти? Чого ратувала мене від смерти? Щоб знова знущатись наді мною?

Стефанія.

Ох, Боже мій, що я чую? Так ти одинокий на світі на якого всі свої надії я покладаю, якого я так безмірно кохаю. А ти так страшно, так жорстоко знущася наді мною. Завіщо таку кару завдаси мені?

Омелян.

(З горем бересь за голову.) Іди! Іди геть звідси! Я не хочу тебе і на очі бачити! Я не хочу і чути нічого про тебе! О, Боже! На що ти повернув мене до життя? Волів би я гинти ніж

переносити отсі тяжкі муви. (Помало, хитаючись виходить на право.)

Стефанія.

(Стоїть хвильку стрівожена і майже в божевільному настрою, відтак приходить до себе.) Каже: Іди геть! "Не хочу тебе бачити!" (Крізь сльози.) От така подяка! Боже за щож се? (Плаче. По хвилі рішучо:) Нічого мені не лишається лише йти. Оставати тут довше не можу! Отже піду там де потрібно моєї помочи; де зможу забути своє горе; піду до Українського Червоного Хреста, і скажу щоб сейчас відстали мене на наш галицький фронт! (Сідає і пише лист, запечатус його відтак скоро збирається.). Францаї мій милий! (Крізь плач.) Францаї, та не згадуй лихом! Наша любов внала жертвою підступу, лихої людини. Бувай здоров! (Втираючи сльози виходить.).

ЯВА VIII.

Омелян.

(Входить, теж заплакавий.) Пішла... А мені в серцю пеначе пожа встромяно. (Здрігась.) Ой... Якась дронц прошибас моє тіло, а внутрішній голос не дає мені спокою! Чи се не був підступ могого брата? (Думас.) О ні! Брат не міг допуститися того проти мене, проти рідного

кого брата! А хтож? Хто обрабував нас? Хто мої свідоцтва та диньками украв? Брат, або вона? Сх... (Бересь за голову.) Я любив її, а тепер вона пішла, я її прогнав... (Вносить до гори руки.) О, Боже великий! виясни мені отсю тайну: хто винуватий в моєму нещастю!

(Сильно блискає і гремить, аж вікнами трясє).

(Омелян опускає голову.) Хтож докаже що то не вона? Хтож докаже о її невинности? Ніхто! (В тім часі вдаряє сильно грім аж шибн дзеленкають і одна свічка гасне. На сцену входить Василь).

ЯВА ІХ.

Василь.

(В канадійськiм однострою без шапки, оперезаний пасом з кунлею, без оружжя. Голова забандажована, з під бандажу тягнесь по лицю нашемо засохлої крови, оброслий, обсмарований, руки і голову має опущені. Входить непомітно, і помало переступаючи з ноги на ногу).

Омелян.

(Обернений до публіки, не бачить Василя.) Деся близько вдарив грім. Страшна буря на дворі шаліє. А по моїм схорованім тілі переходить якась дрож неначе морозом переходить мое тіло!

(Здрігась.) Господи! (Побачивши Василя.) Що се має значити? Хто се?! (Скрикнув.) Василь! Брат! Василю, се ти?!

Василь.

(Сумним гробовим голосом.) Так... Се я — прийшов — до тебе...

Омелян.

(Все ще не довіряючи.) Прийшов?... Ти коли вернув?...

Василь.

В сій хвилині! Ти примусив мене...

Омелян.

Що? Примусив?

Василь.

Так... Ти... і Стефанія...

Омелян.

Ти ранений? В тебе кров!

Василь.

Так... ранений в голову... кров висохла...
Вже не болить...

Омелян.

Тебе зовсім пустили? Ти вже вільний?

Василь.

Ні! не вільний! Мене пустили на хвилю до тебе і до Стефанії...

Омелян.

Так сідай... Ти-ж змучений. Стефанії нема вже тут, я прогнав її...

Василь.

(Стоючи на місці.) Знаю, і тому прийшов до тебе! Прийшов вяснити тайшу.

Омелян.

(Хоче підійти до нього з протягнуною наперед рукою.) Так хоч привитайся зі мною!

(Заперечує рукою.) Не підходи до мене. Я прийшов до тебе і хочу висповідатись перед тобою, сказати тобі всю правду, яку ти бажав перед хвилиєю знати. Я тобі заподіяв велику кривду і мій дух через то не має теной спокою. Ти прогнав Стефанію, називаючи її зрадницею, але вона ніколи тебе не зрадила.

Омелян.

(З горем.) Хібаж ти знаєш, що вона невинна?

Василь.

Так, знаю! І я терплю за се... Я був причиною твого лиха. Я зрабував твої грони і щоб оженитись з нею я рішив убити тебе... Вона вратувала тобі життя.

Омелян.

(Люто, закусуючи зуби.) Так! Так се ти старався убити мене, рідного брата?...

Василь.

(Опустивши голову). Так... Гроші, котрі я украв в тебе, я програв на біржі, а свідоцтва і диліомні твої хотів продати або подерти та однак сумління моє не давало мені спокою, і я перед двома місяцями передав їх до головної військової квартири, щоб переслали їх тобі поштою.

Омелян.

Атжеж до тепер не дістав я ніякого листа з пошти від тебе, ані моїх документів. Видно знов хитруєш ти мною.

Василь.

Лист з документами твоїми отримаєш ще пізніше; я не хитрувати, а прощення благодати прийшов до тебе. (Клякає на одно коліно і страшним голосом). Я терплю страшні муки і прощення благаю, брате. Прости мені, молю тебе.

Омелян.

Терпиш і прощення благаєш! Я-ж нестільки патернівся через тебе! Ти зруйнував моє майно, ти скалічив моє серце! Через тебе я найблизшу і найвірнійшу моему серцю людину назвав зрадницею і прогнав її від себе. Тепер ти прощення просиш у мене?! Ні! (Лютю.) Смерть тобі негіднику! (Пускаєсь до нього з розкряченими пальцями.) Задушю тебе, як скотину.

Василь.

(Встає і грізно заперечує приступ до себе.)
Стій! В ім'я твого власного життя!

Омелян.

(Нагло стає оторопівши і до себе:) Якийсь страх опанував мною.

Василь.

(Підносить бандаж на голові звідки показується глибока рана.) Бачиш сю рану?! Се від ворожої кулі, котра спричинила смерть мійому тілу. Моє тіло лежить на полю бою під Вердуном, а дух мій, немаючи спокою за свої погані діла, просить прощення у тебе... Ще раз благаю тебе простити...

Омелян.

(Люто.) Негіднику! Хочеш і тепер одурити мене своїм підлим підступом?! Тепер не уйдеш німети з рук моїх. (Кидасться до нього.) Задушшу, а тоді прошу тобі. (В той час коли Омелян зближась до Василя, раптом свічки гаснуть і чути сильний зимний вітер на сцені: Гі...у... Гу-у-у...).

Омелян.

(В пітьмі.) Ось так тебе задушшу, а тоді прошу тобі... (В той час.)

ЯВА Х.

Теодора.

(В нітьмі.) О Боже... Яка страшна буря шаліє! Світла погасли! (Потискає електричний гук в стіні і засвічує електричні світла.)

Омелян.

(Стоїть там, де перед тим стояв Василь, і тригає вионерек свічник і сильно тише виговорюючи крізь зуби.) Так ось тобі за мою кривду негід...

Теодора.

(Перестрашено.) Що се? Омелян! Боже! (Кидається до нього і в половині дороги нагло стримуєсь.)

Омелян.

(Побачивши свічник в руках.) Що?... Злуда?! (Кидає свічник на землю і хитаючись бурить пальцями волосся на голові.) О... ма-мо... ма...м...о!...

Теодора.

(З плачем). Сину, що з тобою?...

Омелян.

(Ридаючи, впадає в обійми Теодори.) Матусечко моя рідна!...

Теодора.

Що з тобою, дитино моя? Успокойся... (Крізь

сльози). О... Боже Всесильний, що тут діється? Нічого не розумію...

Омелян.

(Успокоюєсь.) Нічого мамо, нічого! Вже проминуло! Будьте спокійні. (Сідає коло стола і берє за голову.)

Теодора.

(Кладе листи на стіл які принесла з собою, і підносить свічник.) Якись зовсім не зрозумілі ричи тут з ним діються інші.

ЯВА ХІ.

Лікар.

(Затрівожений з часошсею в руках.) Що тут скоїлось? Ви стрівожені!

Теодора.

Нічого не розумію, пане доктор! Омелян такий зденервованний чогось...

Лікар.

(Вспокоюючи). Нічого, нічого. Се пройде! Се наслідки довгої хвороби.

Омелян.

(Встаючи.) Ні, пане доктор! Ні, мамо! Я чуюся досить добре! (З горем.) Але як би... Ох.. мамо... Як би ви знали... Я... я... я... прогнав...

Теодора.

Стефанію? Ох, лишенько!

Омелян.

Так... Прогнав як зрадницю...

Теодора.

Як зрадницю? Вона-ж тобі життя уратувала.
(Заломлює руки.)

Лікар.

Вона-ж всю надію на вас поклала. Все своє майно стратила і своїм життям ризикувала, аби тільки мати вас при життю.

Омелян.

(Опустивши голову). Тепер я знаю, та вже пізно.

Лікар.

Тепер знаєте, а перш цього не знали? Я-ж вам говорив, що життя своє завдячуєте своїй доглядачці!

Омелян.

Так! А однак ви, пане доктор, не сказали імені тої доглядачки. Я всю винуватість мого нещастя складав на Стефанію, і коли я тільки побачив її, так сейчас прогнав. І вона з розбитим серцем, зі сльозами в очах, лишила сей дім. Зараз потім увійшов мій брат Василь, котрий щойно щині прибув з фронту і признався до вини. (Лютю.) Він!!

Він був причиною всього нещастя і горя. Він є причиною що я прогнав Стефанію.

Лікар і Теодора.

Василь? Прибув з війни?

Омелян.

Так, Василь! Він був тут, говорив зі мною, признався до вини, тай просив в мене прощення.

Теодора.

(З плачем і радістю.) Ох, сику мій! Василю, де ти, дитино моя? Ходи, хай пригорну тебе до свого серця? Сину, соколе мій! Де ти, де ти? (Шукає.)

Лікар.

(В той час до себе.) Василь?... Ні! Може я помилюся! (Розгортає часопис і читає.) Так! Василь Савченко, дійсне його імя, між погибшими героями. (До Теодори.) Успокойтесь, нані-матко! Син ваш Василь уже ніколи до вас не верне.

Теодора.

(З жахом). Не верне? Відрікся нас?

Омелян.

Ви бачили його, пане доктор? Говорили з ним?

Лікар.

Ні! не бачив його ані не говорив з ним! І ви його не бачили, ані говорили з ним. Його вже не-

ма між живими; він погіб героїською смертю на війні.

Теодора.

(З жахом.) Убитий?... О Боже!... Невжеж се правда?... Пане доктор, не жаргусте? (Плаче).

Лікар.

Ніпричім тут жарти. Ось тут в урядовім виказі поляглих жовнірів на війні знайшов імя вашого сина, Василя Савченка.

Омелян.

Ні, мамо! Се якась помилка! Я-ж його живого бачив і говорив з ним. Він на колінах просив у мене прощення...

Лікар.

Вам або снилось, або Василь провидівся вашим очам! А я вам прочитаю часомось. (Читас.) Міністерство війни в Лондоні повідомляє канадійське міністерство війни в Оттаві, що в боротьбі під Вердуном, яка відбувалася дня 13-го жовтня, 1917 р. погинули слідуєчі канадійські герої: — Василь Савченко, ранений у голову, помер від уливу крови. Стефан Бурій, Йосиф Бездушній...

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

ANSI and ISO TEST CHART No. 2

APPLIED IMAGE Inc

1453 East Main Street
Rutherford, New Jersey 07074 U.S.A.
707-482-3737
1716 2nd Floor, Fujitsu Bldg.

Теодора.

(Паде на софу і ридас.) О Боже, дай пережити се тяжке горе. Син мій... убит...

Омелян.

(Успокоює і підносить її). Не плачте, мамо! Не вірте, се помилка якась. Яж кажу, що бачив його та говорив з ним ось тут в сім покою. Він навіть сказав мені, що разом з грішми і диньками мої забрав. Гроші програв на біржі, а диньками старався продати, навіть хотів подерти та сумління не давало йому спокою і він передав їх до головної військової квартири, щоб звідтам переслали мені поштою. Я-ж навіть бачив його рану на голові. Навіть не обмили, як слід. Думаю, що він до шпиталю пішов.

Лікар.

Але-ж листа з своїми документами ви ще не отримали?

Омелян.

Він казав, що сьогодні напевно отримаю. Місяців два, як він їх передав туди.

Лікар.

В той час він живий ще був і міг се дуже легко зробити. А однак я не можу повірити вашим словам, хіба чимсь зможете доказати мені. Вам могло тільки снитись таке.

Омелян.

Ах... чим-же я можу переконати вас пане доктор. Хіба що він сам сюди знов прийде. Мамо! ви, здається, принесли якісь листи?

Теодора.

Листи... Ах! так... справді! Я з того горя то й про листи забула. (Бере зі стола і приглядаючись:) Так, з Оттави лист оден і другий. Прочитайте, пане доктор, бо мої старечі очі не второнають нічого при світлі. (Подас лікареві.)

Лікар.

(Розпечатус коверту і витягає днильомн.) От і доказ! Вже вірю тепер! Вашні лікарські днильомни ось тут. (Подас Омелянови.) Простіть мені, пане Савченко, що я неначе той невірний Тома не міг повірити.

Теодора.

Значить, Василь тут таки був! Ох яка я рада, аджеж син мій, дорогий сокл...

Омелян.

Успокійтесь мамо, вперед перечитаємо що там написано.

Лікар.

Лист ось як звучить: — Високоповажаний Пане! — Згідно з бажанням рядового, а Вашого брата Василя Савченка, пересласмо Вам отсі

важні документа, в яких є включені лікарські дипломи. — Датовано дня 5. місяця 8. року 1917.
— З глибоким поважанієм

Ваш до обслуги

Секретар Н. Н. Гюз.“

З сього листа знова нічого не розумію. Лист датовано два місяці тому назад. А часописи доносять, що боротьба під Вердуном відбувалась тиждень тому назад і там його вбито. Тепер ви говорите, що Ви ніші бачили його і говорили з ним. Се мені зовсім не ясне.

Омелян.

Але-ж прошу, лист сей потверджує те, що я сказав.

Теодора.

Ось тут і другий лист є з Оттави.

Лікар.

(Отвирас лист і читає.) До Високоповажаних Теодори і Омеяна Савченки. Згідно з рапортом міністерства війни в Лондоні, доносимо Вам, що Василь Савченко зістав убитий в боротьбі під Вердуном у Франції, дня 13. жовтня, 1917 року.

Прийміть наше співчуттє.

Датовано дня 19. жовтня, 1917 року.

Ваш слуга

В. Б. Селсон, Секретар Міністерства Війни.“

Омелян.

(Бересь за голову і ридас.) О Боже... Він прощення благав. А я некаяний хотів німститись на його душі за мою кривду. Дух його тернить муки!

Лікар.

Ах... тепер мені ясно...

Теодора.

Він вже не живе, погіб... А... дух його покутує за свої злі вчинки, за свої грішні діла... (Плаче голосно.)

Лікар.

Успокойтесь, пані-матко! Не тільки він один погіб, сотки героїв погібло на полю бою, бо сьогодні вимагає від нас наша новоприбрана Вітчизна.

Омелян.

Розумію! Тепер розумію, мамо! Невпинність Стефанії примусила його прийти і визнати правду переді мною, оправдати її! Тепер порадьте мене, що мені діяти, що робити, як переносити її. (Попадає в розпуку.)

Теодора.

(Успокоює його.) Успокойся, сину! Не попадай в розпуку; якимось ще може зарадимосьому лиху.

Лікар.

Омеляне? Вам ще не можна так дратувати свої нерви. Успокойтесь! Ми відшукаємо її! Я певний цього що вона радо простить вам все.

Омелян.

(Підносить руки до гори.) Присягаюсь перед Богом і перед вами, що я не спочину, поки не знайду Стефанії і не відплачусь за ту кривду, яку я заподіяв її.

Лікар.

А я всіми силами буду вам в тім ділі помагати. На се масте ось мою руку. (Дружно стискають собі руки).

Омелян.

Дякую, дуже дякую, приятелю і друже мій дорогий.

Теодора.

Питання тепер заходить де за ньою шукати. Хату свою вона продала, щоб ратувати нас з цього нещастя і адреси сталої вона тепер не має. А з того горя, вона з певністю виїхала сейчас з нашого міста.

Омелян.

Піду її шукати хочби і на кінець світа.

Теодора.

Нераз говорила вона мені, що має виїхати від

Українського Червоного Хреста на галицький фронт, щоб там нести поміч героям Українським Січовим Стрільцям.

Лікар.

Так! се була її мрія і в тій цілі вона вже вистаралась для себе о всі потрібні документа. Сам я помагав їй в сім похвальнім ділі.

Теодора.

(Вдивляється в бюрко і по хвилі): А ось якийсь лист. (Бере з бюра і подає лікареві).

Омелян.

А може то до мене? Дайте нехай прочитаю...

Лікар.

Прошу дайте його мені, я прочитаю. Ваші, пане Савченко, очі хорі, вам при світлі не можна ще читати.

Омелян.

Добре, прошу, читайте пане доктор. Але прошу читайте скоро, хай знаю що є.

Лікар.

(Розпечатус і читас.) Любий Омеляне: — Працдай мій найдорослий. В гору з розбитим серцем, зі сльозами в очах онускаю поріг твого дому, щоб сповнити твоє бажання. Рівночасно прошу прийняти до відома, що у боротьбі як доглядка хорих, я з рамени Українського Канадій-

ського Червоного Хреста, піду нести поміч воюючим героям на українських землях. У хвили коли будеш читати цього листа, я вже буду в дорозі далеко від тебе. Вірю, що в той спосіб я загою в моїм серці ту рану, яку ти може не навмисне завдав мені, проганяючи мене від себе.

Будь здоров.

Твоя надалі вірна — СТЕФАНІЯ.“

Омелян.

(По хвилі надуми.) Так! Вона подалась на фронт на українських землях служити Червоному Хрестови.

Теодора.

Неустранима героїня!

Лікар.

Вже знаємо докладно де її шукати! Мене Український Червоний Хрест відсилає до Галичини нести лікарську і матеріальну поміч українському народови. Ви їдьте зі мною як мій помічник! Наша Вітчизна потребує нас і кличе до святого обовязку! Там лється кров братів наших, там потрібні ми як лікарі, а що більше там знайдете ту перлу, яку згубили тут.

Омелян.

(Урадовано.) Їдете? Коли їдете?

Лікар.

Як скоро тільки до подорожи все буде готове.

Омелян.

Матусю моя рідненька! Я поїду за море шукати
твійого найбільшого скарбу.

Теодора.

Алеж си́ну, ти ще не зовсім здоровий. Тобі-ж
не можна так скоро в таку далеку дорогу пуска-
тись! Бачиш, ти щойно ніні з ліжка встав.

Лікар.

Нічого, пані-матко! Ми ще так скоро не може-
мо виїхати. Нам треба ще постаратись від прави-
тельства о потрібні документа, от як нашпорти,
віза і повновласти, а се з певністю забере до-
сить часу, протягом якого пан Омелян з певно-
стю зовсім виздоровіє.

Омелян.

Подбайте матусю, щоб все було на поготові.
А у віділату привезу вам невістку, якої ви вже
так довго з нетерпелівістю очікуєте.

Теодора.

Не журись, си́ну! Я вже подбаю, щоб тобі до
подорожі все було приготоване на час.

Лікар.

(З ентузіазмом і піднесеним тоном.):

Україно, нецько,
Краю сліз недолі,
Триста літ страждася
У тяжкій неволі.

Москалі з Ляхами,
Проклятї тирани.
Тебе закували,
У тяжкі кайдани.

А народ невинний,
Ті козацькі діти.
В темноту завели
Не дали просвіти.

А тепер війною
Знова нападають.
Козацьких потомків,
Жорстоко вбивають.

Та ми ізза моря!
Будем о те дбати
Щоб Тебе найскорше
Нецько вратувати.

Занавіса.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

(На українськiм галицькiм фронтi. Вiльна околиця, з поломаними деревами, порита, покована шапцями та понована колючим дротом. На право виднiє величезний дiм з дощок з напiсю над дверима: "Шпиталь Українського Червоного Хреста." Понад сей дiм уносяться високi рiвнi жертки, на яких повiвають, три — середньої величини фляги: — українська, канадiйська i Червоного Хреста. На лiво виднiє величезна куна рiзних скринь, пакiв i пакункiв з напiнками "Канадiйський Український Червоний Хрест". Столик i одно старе крiсло стоiть на боцi. Сильний вiтер повiвас флягами. Вечiр. Мiсячне свiтло освiчує околицю. В шпиталi видно свiтло. Час вiд часу доноситься стогiн i зойк хорих. Деся далеко чути гарматний гук i час вiд часу трiскають гранати. Крики.)

ЯВА I.

Січовик.

(Вновні уоружений стоїть на варті.) От, раз хлопці! Здорово злушили ворога. Ворог утікає, аж шанки губить!

Голоси за сценою.

Гурра!... гурра!... Нанеред. (Стріляє.)
Слава!... Слава... Славно!... (Голосний спів:)

Гей у лузі червона калина, похилилися,
Чогось наша славна Україна, зажурилася.

А ми тую червону калину піднімемо.

А ми тую славну Україну

Гей, гей, розвеселимо.

(Співають два рази; за другим разом пісня по-мало стихає.)

Січовик.

Що хлопці, то хлопці! Як ідуть в бій то співають і зі співом умирають! Такого хороброго війська не мала ніяка і найславніша держава на світі!

ЯВА II.

Інвалід.

(Виходить зі шинталю з забандажованою головою.) А що, товаришу не скучно вам самому

стояти тут на варті? Чусте, як там на фронті спірають наші хлопці, наче на весілля!

(Чуть тиху арію пісні, яка доноситься з поля битви.)

Січовик.

Як не скучно! Хіба ви самі не знаєте; наші он там ворога перуть, аж курява йде, а я тут стою наче на покуті! Знаєте що, товаришу? Ви ранені і на фронт іти не можете, робіть ви тут мою службу а я зголошуюся сейчас на фронт. (Спів.) Чусте, як там співають?

Інвалід.

Так! Там ллється кров, там гинуть з піснею на устах. Я хоч ранений, а однак сейчас би рад там бути. Ви мусите робити тут службу і стояти на варті, бо тут зараз прийдуть бідні люде за допомогою, а мене головний штаб назначив секретарем до помочи лікарям Червоного Хреста.

Січовик.

А що се за скрині і пакунки? Певно амуніція?

Інвалід.

Чі, брате, се замога для бідних вдів і сиріт від нашого українського народа в Канаді. Там є єдинне, лікарства, бандажі, а навіть віктуали як: консерви, презервоване молоко для дітей, і різна всячина. Се все дарували українські люде в

Канаді, Українському Червоному Хрестови, який займається там збіркою, щоби помочи тут нашим людям. Бачите? І мені тепер вже забандажували голову; тепер і кров вже не пускаєсь з рани і не болять так як перше... А перше то не було вже навіть чим рани забандажувати, так що мішками та онучами завивали воякам рани. Вчора роздано багато річей бідним, а щипі знова щипі люде мають прийти сюда за запомогою!

Січовик.

А хтож розділює між людей ту запомогу?

Інвалід.

Та бачите, товаришу, Український Червоний Хрест прислав своїх двох лікарів! І що се за добрі люде: помагають всім наче рідним. І грошии дають бідним і убрання, а для хорих то і шпиталь отсей заложили. Тут тепер повио хорих і вони оба всіх лікують, оден в ночи, другий в день. В день був молодий, а тепер він щипов на спочинок то старий робить службу, власне робить якомусь енерацію. (Чути сильний зойк і крик хорого.)

Січовик.

(Вздихас.) Бідні та пешасні ті щипі люде! Терплять, вічно терплять! А ось і тепер — Ми боремся і хто знає чи зможемо виборети собі

волю! Зі всіх сторін вороги нас оточують, і що з того що наша армія хоробра, колиж у нас нема ані оружжя, ані амуніції досить. Бємо ворогів тим, що заберемо. Але що буде тоді, як і тої амуніції не стане?

Інвалід.

Знова відберемо від ворога, і знова будемо бороти його! Просіть Бога щоб ворог багато оружжя мав, то і в нас буде. Ви знаєте, що на початках організування Українських Січових Стрільців у нас не було навіть і одного г'вера! І ніяка держава нам оружжя не дала, а всеж ми ми нині маємо сто тисячну армію, вповні уоружену, тільки що недостача амуніції дасться болючо відчувати. Сього ворог дуже шльнус. Але всеж ми і того товару мусимо якось дістати. Журитесь і понадати в зневіру задля того не варта.

Січовик.

Ге-ге-е... Колиб у нас було недостатком оружжя, то ми би не боялись найсильнішої армії на світі. (Заглядає на дорогу.) А що се за громада людий іде сюда? (Чути гомін людий).

Інвалід.

(Дивиться на дорогу.) Та те певно ідуть сюда за заномогою до Червокого Хреста! Бачите.

які вони бідні та нещасливі, аж жаль на них дивитися. — (Голоси стають сильніші.)

Січовик.

А як кажете: — пускати їх всіх параз?

Інвалід.

Ні! Не можна нікого пускати так довго, поки лікар не дасть на се свого позволення. Він тепер зайнятий в шпиталі, а без нього не можна.

Голоси.

Тут! Тут! Ось і шпиталь видно! Сюда!

Січовик.

(Прибирає поважну службову міну, бере кріс на плечі і стає серед дороги.)

ЯВА III.

(Гурт старців, жінок і дітей, пужденні, обдерті, худі і хоровиті, хотять входити, і боязливо виставляють голови.) Кажуть, що тут! А ось той дім в яким лікують людей за дармо.

Другий голос.

То не дім, а шпиталь, чиж не бачите хоругв Червоного Хреста? Ходім! (Хотять гуртом входити.)

Січовик.

(Переходить їм дорогу.) Стійте, добрі люде, не можна тепер.

Всі.

(Стають здивовано. Декотрі): — Якто? Нам-жеж казали, що тут!

Січовик.

Де ідете? за чим?

Декотрі.

Та ми прийшли за допомогою до Українського Червоного Хреста!

Инші голоси.

Ми хорі, нам лікуватися треба.

Знов инші голоси.

Христа ради, допоможіть! Не проганяйте нас.

Січовик.

Не можна! Ще не веліли впускати.

Всі.

Якто? Чому ні! Сеж від наших братів з'за моря.

Січовик.

Зачекайте, дістанете! Тільки зачекайте хвилю.

Декотрі.

Ви нас дурите... О, Боже! всюди нас гонять, всюди нас дурять. Що ми бідні будемо діяти?... (Ріжні нарікання і голоси невдоволення).

Січовик.

Алеж люде добрі, я не можу, зрозумійте мене! Ще не веліли.

Декотрі.

(Приклякають і благаючи простягають руки.)
Ради Бога, не гоніть нас... Не знущайтесь над
нами. Поможіть, Христа ради, допоможіть.

Січовик.

(Безрадно.) Ну й що ж мені робити з ними? Я
не можу.

Інвалід.

Успокійтесь добрі люде! Всі дістанете запомо-
гу о скілько можливо, тільки будьте терпеливі,
і пождіть трошки. Я зараз покличу лікаря.

Голоси.

(Вдоволення). О... Господь Бог вам сторицею
заплатить, тільки не проганяйте нас без нічого.

Інвалід.

(До Січовика.) Ставляйте їх, товаришу, по од-
ному в ряд, щоб можна було порядок тримати.

Декотрі.

(Перелякано.) Якто? В ряд ставати? Може в
нас стріляти будуть. (Дехто хоче втікати.) Вті-
каймо...

Інвалід.

(Здивовано.) Що вам люде? Успокійтесь! Ні-
хто вас тут стрілять не буде. Миж не Німці, ані
Мадяри, ми Українці такі самі як і ви!

Січовик.

Українці нікого певнино не стріляють, навіть найбільшого ворога.

Декотрі.

А хто вже в нас не стріляв. Декотрі то й стрілять в нас не хотіли, кажучи що шкода куль, отже прямо різали як худобу та вішали як собак.

Инші.

А тепер ми вже й своїх стали боятися.

Січовик.

Ну, ставайте в ряд по одному, не бійтесь.

Декотрі.

Ну, як ставать, так ставать, добре що без нічого не виганяють. (Стають в ряд.)

Інвалід.

(Розкладає скрині по порядку.) Треба все приладити щоб було на поготові.

ЯВА IV.

Лікар.

(Виходить зі шпиталю в офіцерським однострою з відзнакою Червоного Хреста на рукаві. До Інваліда.) Ви дуже заняті, пане Стефанович?

Інвалід.

А так, пане доктор! Бачите скільки бідних

прийшло за заномогою. Я як раз прилагоджую, щоб все було вам під руками.

Лікар.

(Дивиться.) А й справді! А чомуж ви мене скорше сюда не покликали? Бачите, які вони бідні! Їм чекати ніколи, вони-ж голодні, нужденні та хорі; їм треба помагати як найскорше.

Інвалід.

Простіть, пане доктор, я думав, що ви ще заняті, а зрештою вони тільки щойно прийшли.

Лікар.

Добре, добре! Тепер ідіть, возьміть книжку і будете занеєсувати точно всіх імена і хто що дістав. Бачите, ми описля муємо здати точне справозданне нашим жертводавцям там у Канаді, щоб ніхто не думав, що їх праця пішла на марне.

Інвалід.

Я сейчас, пане доктор. (Іде в шпигаль.)

Лікар.

(До Січовика). А ви, товарищу службовий, будете пускати по одній особі, і в той спосіб ми зможемо тримати тут порядок.

Січовик.

Так точно, пане доктор!

ЯВА V.

Інвалід.

(З книжкою і пером.) Ось і готовий вже служити.

Лікар.

Так сідайте і пишiть!

Інвалід.

(Сідас і розкладає прибори до писання).

Лікар.

Пускайте за порядком. Хто перший?

Всі.

Я! !я я! Я перший. Я, пане, перший.

Лікар.

Нехай той йде хто стоїть напереді!

ЯВА VI.

Жінка.

(Хоровита, обдерта і боса.) Біднам, напochку...

Лікар.

(Споглядаючи на неї.) Ви здається хорі?

Жінка.

Хора, ще й яка хора! (З плачем). Ані в що у-братись, ні чим лічитись, ані що їсти. Чоловік згинув на війні, хату вороги спалили. А я... (Дуже розплакалась).

Лікар.

Віспокоїтесь, не плачте! Ви дістанете грошеву заемогу і дещо з убрання. Але перш всього, вам треба іти до нашого шпиталю. (Дивиться на неї.) В вас здається чахотка сьть.

Жінка.

Не знаю, милостивий пане. Хора тай тільки!

Лікар.

(Екзамінує її. Пише вартку і дає їй). Ідїть у шпиталь, там зараз лікар збадає вашу хоробу.

Інвалід.

(Пише їй яке імя і назвиско, село, повіт, і записує.)

Жінка.

(На все точно відновідає) Відтак іде в шпиталь витираючи сльози).

Лікар.

Хто другий? Лише прошу скоро.

ЯВА VII.

Дідусь.

Мені, паночку, аби яке старе обуве на зиму та яку лагашку, щобн було чим хоч мої старечі кості накрити.

Лікар.

Добре, дамо що зможемо. (Добуває зі скрині чоботи, сорочку, шапку сірак і дає дідусеві.)
Ось се для вас, старенький батьку.

Дідусь.

(Бере і хоче поцілувати в руку.) Хай же вам
Всевишній здоровлечком і сторницею заплатить.

Лікар.

(Не даючи руки.) Вибачайте, але ми, батьку
є проти того, щоби панів цілувати в руки. Всти-
дайтесь! Ви-ж старші за мене. (Дас йому гроші).
Ось тут масте грошеву заемогу. Зашиїть своє
імя і ідіть з Богом.

(В подібній спосіб переходять всі.)

Лікар.

А є ще хто там, чи ні?

Січовик.

Зголошую послушно, пане доктор, що тут є ще
дві малі дівчинки!

Лікар.

Дві малі дівчинки? (Підходить.) Кличте їх! Се
може єпроти! Розшитать треба.

ЯВА VIII.

Дві дівчинки.

(Вродливі, тільки страшно обдерті, і печеті.

Нужденного вигляду літ 7 і 8. Заплакани входять боязливо.)

Лікар.

(Заломлює руки.) О... Боже, які гарні вродливі цвітки, а які нужденні, які онуцнені?! (Приклякає на одно коліно і обнімає лагідно обі). Чні ви, діточки милі?

Дівчата.

(Усміхаючись) Ніці!

Лікар.

А є у вас тато, мама? Ви певно сирітки?

Дівчата.

(Потакуючи головами.) Так! Нема у нас ні тата ні мами. Їх убили...

Лікар.

(Встаючи, втирає собі сльози). Убили... (Бере їх за руки і підводить до стола, сідає). А де-ж ви мешкаєте?

Дівчата.

(Стискаючи плечима.) Нігде...

Інвалід.

(Втирає сльози.) Сироти! Бідні сироти!

Лікар.

А чим ви діточки живитеся? Що ви їсте?

Дівчата.

Весьо, що можемо пайти: то яблуко, то бараболо, то квасок, то ягоди. Весьо — їмо...

Лікар.

(До інваліда.) Бачите, добродію, отсі діти се радія України, се цвіт українського народу, і він так марне пронадає. А я певний того, що тисячі с таких сиріт і ніхто ними не опікується. (Сумно.) Сумна і страшна доля тих українських сиріт, і ми муємо подбати за них. Треба нам займитися ними, заопікуватися. Я тут маю для них убрание, але вперше треба їх гарно умити, розчесати та очистити з насікомих. (Бере з пакн два клунки убрання і дає Інвалідови). Заведіть їх прямо ро річки, там добре їх викунайте, а тоді й вберете їх в чисте убрание.

Інвалід.

(Бере дівчата за руки). Ходіть діточки. Тепер ви вже не будете сиротами: Український Червоный Хрест заступить вам вашого тата і маму. (Виводить.)

Лікар.

(В слід за ними). І хто знає чії вони. Хто знає як називалися їх родичі?

Січовик.

Мені розповідали люде, пане доктор, що се с

діти бувшого місцевого учителя. І коли недавно тому вороги відступали з того села, з німсти розстріляли їх батьба і матір за те, що признавали себе Українцями, а отсех дітей кинули в хату, двері і вікна позамикали і тоді зі всіх сторін хату підналили; хотіли їх живцем спалити.

Лікар.

(Бересь за голову.) Боже, яке страшне варварство! Найгірші дикуни певних дітей живцем пеклиліб. Се щось страшного! А хтож їх виратував з того страшного пекла.

Січовик.

Виратувала їх одна героїня; якась панна, яку Український Червоний Хрест прислав з Канади!

Лікар.

(Здивовано до себе.) З Канади?... Хтож се така та героїня? Себо вона, Стефанія? (До Січовика). А ви не знаєте як називається та героїня?

Січовик.

Не знаю, пане доктор! Панні січовики на фронті прозвали її ангелом. Вона там прямо чудес доказує. Вона ходить посеред граду куль і нічого її не станесь! Кажуть, що вона свята, тай тому її куля не вчештсья.

Лікар.

(До себе.) Се сневпостою вона! (До Січовика.) Кажете, ангелом її прозвали?

Січовик.

Так, ангелом! А се тому, що як вона завине рану, то і не болять так і скоро гоїться. Ну, свята — тай годі!

Лікар.

Знаєте що, товаришу службовий! Ви зробите для мене маленьку прислугу!

Січовик.

З найбільшою присмиїстю, пане доктор!

Лікар.

Дуже добре, буду вам дуже вдячний. Інші вже тут служби робити не треба, бо вже люде по за-помогу не прийдуть. Тому ви підете сейчас на фронт і розвідасте про дійсне імя героїні прозваної ангелом. А колиб ви її саму могли побачити, так скажіть їй, що в сім шпитали є багато хорих, котрі свято вірять в її чудотворне уздоровлюванце людеї, і просіть її щоб хоч на одну хвилинку сюда прийшла.

Січовик.

Слухаю, пане доктор, і приказ виконаю точно. (Салютує і виходить.)

Лікар.

(Врадуваний). Невжеж се справді вона? Невжеж се Стефанія, за якою ми так шукасмо, і за якою він так побивається? О... щоб се була правда! Яка несподівана радість булаб для нього і для мене! (Думас.) Гм... Ангел... Богато я чув про того чудотворного ангела, але хто є той ангел, трудно було дізнатися. А если то правда, що вона приїхала з Канади, ну, то з певністю се Стефанія. Видно що вона справді відзначає героїзмом, коли вже січовики веніли і легенду про неї зложити. Ангел або свята. Ну, побачимо, хто якраз є той ангел. (Іде в шпиталь).

ЯВА ІХ.**Омелян.**

(В такім самім однострою як і лікар, сумний входить з другого боку сцени.) Нема її... нема тої, за ким так страшенно тужить, так рветься моє серце. Де ти, де ти снаєнителько моя? Скільки не розвідував, скільки не розшукував, так ніхто її не знає. Ніхто навіть не чув про імя її! А серце, ох, те серце так ридас, так крається за нею!

Голоси.

(Зі шпиталю чути голоси і стогни хорих.)

Омелян.

Бідні, нещасні жертви війни! Плачуть і ридають, бо мають страшні болі. Їх тіло хоре... А я?! В мене страшний душевний біль, а серце тріскає з жалю та розпущки. Ох... (Сідає і бере лице в долоні.)

ЛВА Х.

Лікар.

(Виходить зі шпиталю і помало підходить до Омеляна.) Омеляне! приятелю мій! Не понадайте в розпущку! Успокійтесь! Є надія...

Омелян.

(Схоплюється рангом.) Є надія, кажете?! Ви щось чули про неї?

Лікар.

Так, чув! і здається потрафив на правдиву дорогу. Я щойно перед хвилиною післяв одного нашого січового стрільця, щоби розвідав про неї і дав нам знати.

Омелян.

О, Боже! Невжеж се правда, щоби вона була так близько мене! Ох, який щасливий чувся би я тоді, колиб мої душевні муки скінчилися.

Лікар.

Не турбуйтеся, Омеляне! Внедовзі будемо зна-

ти! Січовик незабаром поверне. (Заглядає на дорогу.) А от, хтось надходить! Може се він?

Омелян.

(Заглядає.) Ні! Се явний бідняк: може за допомогою! Або може з полону вертає?

ЯВА ХІ.

Священик.

(Обдертий, старенький, з костуром в руках, іде помало.) Слава Ісусу Христу! (Кланяється).

Лікар і Омелян.

Слава на віки Богу!

Лікар.

Куда Бог провадить, отче духовний? Сідайте та відпочиньте. Бачу, що ви дуже умучені.

Священик.

Дякую вам, шановний пане! Дуже вдячний вам за те, що дозволили сісти. (Сідає.) Нема тепер в нашні дні часи таких добрих та ласкавих людей, щоб ось так як ви, пане, заговорили та попросили сісти.

Омелян.

Видно, що з далека ідете; Ваша одежа на се вказує.

Священик.

Вертаю з полону, мої шановні панове! Два дов-

ті роки мучився в тяжкій ворожій неволі. (Зі сльозами): — Та про себе опісля розкажу, а тепер позвольте поспитати вас, панове, чи не бачили ви двох маленьких дітей в сій околиці? Чув я, що сюда приходять бідні сироти і ви дасте їм за допомогу та опікуєтеся ними. Може і ті діточки були у вас, панове?

Лікар.

Не знаю, старенький отче! Тут багато маленьких дітей, сиріток приходило за допомогою. Та ми не можемо знати котрих дітей ви як раз шукаєте.

Священик.

(Сумно.) Га... Бачите, я й сам не знаю як вони виглядають!.. За два роки може вони змінилися! Се діти бувшого сільського учителя, мого близького приятеля, якого вороги жорстоко замордували враз з його женою.

Лікар.

Знаємо про сю історію! І діти, за якими ви шукаєте, були в нас і ми ними вже занялися.

Священик.

(Встає і взносить до гори руки.) Всесильний великий Боже, дякую Тобі за те, що патхнув Ти серця людей наших, там далеко за морем, щоб занялися невинними і бездомними, воящими си-

ротами. А вам, вельмишановні панове, складаю щиро і сердечну подяку від імені всіх тих сиріт, якими ви так щиро занялися.

Омелян.

Не нам, старенький отче, належиться подяка, а тим, котрі жертвували свій гріш, свою працю для бідних сиріт і вдів.

ЯВА XII.

Дівчата і Інвалід.

(Повбирає в гарні білі суконки, в білих сандалах і панчохах, гарно позачісувані за ними входить інвалід.)

Інвалід.

Тепер певно вже їх не спізнаєте, пане доктор?

Лікар.

А... які гарні, які милі діточки! Неначе весняні цвіти, наче ангели. Се ті діти за якими ви, отче духовний, шукаєте.

Священик.

(Сумно крутить головою.) Ні, се не ті! Я їх не пізнаю...

Дівчата.

(В тій хвилі кидаються радісно в обійми священика.) Дідусю наш, дорогий дідусю... Ми вас пізнали по голосі...

Священик.

(Зі зворушенням обнімає їх). Діти мої, дорогі діти. Сироти бідні... Ангели мої! Цвіти українські! (Цілує їх ридуючи). Старечі очі мої не пізнали вас дітоньки! Ох, який я щасливий, оглядаючи вас мої невинні ангели. (Загальна радість). Ви сироти... без тата і мами, але щасливі, бо вами вже заопікувалися добрі люде. (Плаче.) А я?... Немічний старець, забутий світом, і покинений людьми, без кавалочка хліба, без даху над головою.

Лікар.

Не турбуйтеся, отче духовний! Тут у шпиталі Українського Червоного Хреста, дістанете стале приміщення: будете обслуговувати хорих. Тут ви знайдете розвагу, яка буде цілющим ліком на вашу зболілу душу.

Священик.

(Врадуваний стискає руки лікареві і Омелянови). Нехай же вас Господь винагородить за ваше добре серце! Не маю слів на вираження подяки, що ви і мною старим заопікуєтесь. Ох, яка радість наповнила моє серце!

Лікар.

(До Омеляна.) Будьте так добрі, товаришу та заведіть старенького душпастиря до нашої ква-

тири, а я тимчасом прилагоджу деякі медицини! на завтра.

Омелян.

Добре! Ходіть отче. (Бере його за рукав і веде.) Тут ви знайдете свій дім, знайдете тих, які вас так дуже люблять і яким ви так вірно ціле своє життя служили. (Входять в шингаль.).

Лікар.

(До дітей.) А ви мої діточки, мої ангелки, біжіть і набірайте багато цвітів для хорих.

Дівчата.

О, ми зараз багато, багато набіраємо... (Пускаються до відходу).

Лікар.

Чекайте! щось вам скажу!

Дівчата.

(Стають.) Що приказете, пане?

Лікар.

(Накивуючи пальцем.) Вважайте, не ходіть там близько фронту! Там кулі літають і можуть вас скалічити, або вбити, або часом ворог може вас в полон взяти! А ви вже знаєте, що то таке ворог...

Дівчата.

Ми знаємо, але ми його тепер не боїмося.

Лікар.

(Сміючись і здивовано.) Так? Не боїтесь? А то чому ви вже не боїтесь ворога?

Дівчата.

Бо там на фронті є наша героїня Ангел і вона нас оборонить. (Радісно з вереском підскакуючи вибігають.)

Лікар.

(До Інваліда). Малі герої! Вірять свято в перемогу їх снайпелки. З таких дітей виростають справдішні очайдухи герої. Підійть по ви, пане Григоровичу, за ними і наглядайте. А то ще справді можуть підлізти під небезпечне місце.

Інвалід.

Я і самий то думав, пане доктор! Бо тепер діти так привикли до стрілянини, що кулі не роблять на них ніякого вражіння, а смерть перестала бути для них страшною. (Виходить.)

Лікар.

(Задумуючись). Ангел... Уже й діти знають, що вона ангел-героїня! Свята героїня... Се ніхто нічий як тільки вона, Стефанія! Моє серце каже, що се Стефанія.

(Нараз чути голосну хорову пісню з оконів неначе команду на алярм.)

Хлопці алярм...

Гей вставайте...

Вже останній час —

Виступають на три шляхи

Вороги на нас.

Виступають на три шляхи

Вороги на нас.

Вороги на нас...

(Вибір: з паків лікарства і складає на стіл, переливає у флашчишки і т. д. — В далечині чути сильний гук гармат і локіт скоростріль, який чимраз зближає і в міру збільшає.) І знова те саме зачинає! Знова боротьба кровава! Знова кров, труни і руїна. Вороги Українців стараються поневолити, видерти в них той кавалок потом і кровю зрошеної землі. (Голосно). О, дигуни, варвари двадцятого століття! Невжеж ви думаєте вбити в людині бажання жити на свободі і волі?! Невжеж ви хочете забути нас в кайдани, з яких — сами розкувалася? О, ви негідники, виродні діти людства! Гнів, сльози і кров вів і сиріт певнино катованих братів наших, стягне вічне прокляття на вас і на ваших нащадків! Покоління ваше буде споминати вас з обридженєм! Земля свята викине ваші кости, а на

суді Всевишній проклинє вас на віки. (Сумно схилює голову, в той час чути як десь близько тріснула граната, він здригнувся.) Нема кінця і не знати коли буде.

Голоси.

Гурра!... Гурра на перед! (Чути як військо машерує і співає): —

Слава, слава атамане,
 А ти батьку наш,
 Ми з тобою тай до бою (2 рази.)
 Підемо всі враз.
 Ми з тобою тай до бою
 Підемо всі враз; гей всі враз!

(Чути як пісня в далечні втихас).

Лікар.

Пішли! Раз хлопці, нічого їх не застрашить.
 (Заглядає на дорогу.) А, ось ще одна сотня зближається з піснею на устах. (Чути далеко спів.)
 Але що се? Когось ніби несуть сюда? Певно раненого. (Спів з оркестрою зближаєсь; військо співає):

Летіла куля понад гору
 Тай ударила о грудь мою
 Тай ударила о грудь мою.

Лікар.

Ох! Як сумно співають! Серце чогось затремтіло від свої пісні. (Військо далі співає):

Чуєш брате мій,
Товаришу мій.
Відлітають сірим шляхом
Журавлі в вирій.
Кличуть кру... кру... кру...
В чужині умру...
Заким море перелечу
Крилонька зітру...
Крилонька зітру.

(В той час як в далечині, тихо чути хор і оркестру, на сцені йде акція).

ЯВА XIII.**Інвалід і Січовик.**

Вносять неспритому Стефанію, в убранню доглядачки хорих і кладуть на землю).

Лікар.

Хто се? Ранена? (Придивляється, відтак з горем і пересяком.) Що?! Стефанія?! Ні! Не може бути! (Ще раз придивляється). Ох, так! Се вона, Стефанія! (Кидається ратувати.)

Січовик.

Яка там Стефанія! Се наша героїня, ангел, свята...

Інвалід.

Гранат експльодував та приголомнив її: а крім того вона ціла була присинана землею.

Січовик.

Живцем вже була законана в гробі; щасте, що не сказічило її.

Лікар.

(Ратуючи). Відтирайте її. Води подайте! Скоро!

Всі.

(Бігають сюди й туди, відтирають, дають води і т. д.)

ЯВА XIV.

Омелян.

(Побачивши.) Хто се? (Пізнає і з розпущею.) Вона, Стефанія!... Убита!... О, доле нещаслива, чогож ти така люта!

Лікар.

Вспокійтесь! Ще можна вратувати.

Омелян.

(Раптом.) Можна?! Щож робити? Я сейчас пі-

чого не памятаю. (Кидається і робить штучний віддих.)

Стефанія.

(По хвили.) Ой... Во-ди...

Інвалід.

Ожила... Ожила... (Подас воду.)

Омелян.

(Припадаючи над нею.) Стефаніс, сонечко мое!

Лікар.

(Закроплює її водою і підносить її голову.)
Тримайте її голову, от так, до горн.

Омелян.

(Підносить її голову).

Інвалід.

Священника, священника! Треба висповідати її!
Вона помирає! (Біжить до шпиталю.)

Лікар.

(Наливає в склянку медицини і вливає її до рота.)

Стефанія.

(В пару хвилини зачинає сильно віддихати. О-після протирає очі). Ох, що се? Де я?

Омелян.

(Підносить її в сидячу позицію.) Ти в мене, в

мене моя найдорожня! (Приклякає і швидко дивиться їй в очі).

Стефанія.

(Опамятавшись.) Дорогий мій! (Кидається йому на шию. Обнимаються).

Лікар.

(На боці). Слава тобі Господи, що віднайшли в пору та привернули її до життя.

Січовик.

(Врадуваний.) Ну, коли так, то я свою службу вже сповнив, тепер я тут злишний.

Лікар.

(Стискаючи йому руку.) Дуже, а дуже вам вдячний. Прийміть від мене товариське спасибіг.

Січовик.

Я тільки виконав ваш приказ, тепер працюйте. (Виходить.)

Лікар.

(На боці.) Яка радість наповнила моє серце, що можу бачити знова їх щасливими.

Стефанія.

Дорогий мій! Ти вратував мене! Ти вирвав мене з обіймів смерті; чим же я зможу тобі віддячитись.

Омелян.

(Все ще на колінах перед Стефанією благас):

Ні! Я винен тобі великий довг, якого заледво чи зможу сплатити. Прости мені, моя найдороща, що я так не розважно і жорстоко поведився з тобою проганяючи тебе від себе. Благаю тебе, прости мені сю кривду, яку не навмисне я занодіяв тобі.

Стефанія.

Ветань! Я вже давно простила тобі. Приспився мені оноді дух твого брата Васпля, він об'явив мені цілу тайну: признався до вини і просив прощення у мене.

Омелян.

Тобі явився у сні, а мені на яві.

Стефанія.

Забудьмо! Забудьмо, дорогій, сю страшну подію.

Омелян.

Тепер, найдороща моя, слід нам попросити доктора Новаковського о благословенство, (Підходять напроти нього).

Стефанія.

Батьку і спасителю наш! Просимо поблагословити нас. (Приклякають).

Лікар.

(Радо благословить.) Щасливий я, що можу благословити вас, пеначе ємо рідних дітей, та ще й на своїй рідній, але чужій нам землі.

ЯВА XV.

Інвалід і Священик.

Умирає, кажете? Сповіді святої бажає?

Інвалід.

Так скорше ходіть, а то щоб при життю застати та вчинити перед смертю. (Підходять).

Лікар.

Не сповіді а благословенства Божого на життя просять у вас, отче духовний, отсі молодята.

Інвалід.

(Відходить на бік.) Сього я вже зовсім не розумію! Яке чудо тут діється! Відконав з землі наче з гробу, відтерли, таї уже і благословенства просять.

Омелян.

Тепер ми вирівняли свої рахунки і пора нам зажити новим життям.

Стефанія.

Помяніть отче сей день, в яким сталась отся велика подія в моїм життю. Нехай наступний день буде для нас всіх урочистим святом.

Омелян.

А для більшої урочистости, уділіть нам отче благословенства Божого.

ЯВА XVI.

Дівчата.

(Гарно прибрані в цвіті, несуть великі обремки різних цвітів і два вінки').

Лікар.

А... дівчата з цвітами немаче ангели з вінками слави.

Дівчата.

Дивіться, скільки ми назбрали цвітів!

Лікар.

(Голубить їх.) О, мої перешлички, ви самі немаче живі цвіти.

Дівчата.

(Обдаровують цвітами лікаря.) Побачивши Стефано, урадувано.) А... наш ангел, наша спасителька. (Кідаються до неї.)

Стефанія.

(Обшмає і цілує.) О... мої сироти... Мої страдальці. Мої ангелки невинні... Які вони гарні та милі!

Дівчата.

Ми вам за то богато, богато цвітів назбрали. (Дають Стефанії великий букет цвітів).

Стефанія.

(Зворушена цілує їх). А тепер, дорогенькі мої,

русалочки Дністрові, возьмете участь в святкуваннях цієї урочистості. Це день великого свята в моєму житті.

Дівчина Старша.

Нині день вашого свята? Так треба всіх прикрасити цвітами, а нашій спасительці устелимо дорогу з цвітів. (Кидають листки під ноги Стефанії, і обдаровують всіх цвітами, відтак беруться за руки і гуляючи довкола, наче русалки, співають.)

Ми на світі
 Героїні,
 Що нас вратувала.
 Що славною
 Для цілої
 України стала.
 Ми спроти
 Ще маленькі,
 Бо нема в нас
 Батька неєнки
 За Вкраїну життя дали.
 Вороги їх повбивали.
 А ми тобі Україно,
 Будемо служити
 Бо ти добра наша мати,
 За спроти вмисл дбати.

Священик.

(Зворушений). Щасливий і благословенний той, хто ділом своїм потрапить утерти сльози гіркої неволі, а викликати усміх щастя на лиці бідної сироти. Тепер ходіть і зложіть присягу любити себе взаємно, любити нашу Україну, і цілий поневолений Український Народ. (Веде їх до стола, ставить книжку і хрест на стіл). Уділяю вам благословенства Божого.

Всі.

(Стають в урочистім настрою).

Дівчата.

(Тримують вінки).

Оркестра.

(Грас п'янісімо гимн: "Ще не вмерла Україна")

Священик.

Перед Господом Богом і перед українським народом присягаєте собі взаємну любов, вірність українському народови в його боротьбі за здобуття свободи і волі, на що уділяю вам благословенства Господнього. (Бере вінки і підносить понад їх голови.) Благословляю вас отсими... (В тій хвилі).

ВІДСЛОНА V.

(Задня куртина підноситься).

Україна.

На горі, серед стону, осяяна великою ясністю, уста її щасливо усміхнені. В горі понад головою тримає великий лавровий вінок. Стоїть в непорушній позі. З правої сторони, під горою, сидить козацький дід з бандурою і піби грає, з лівої сторони стоїть на варті, в повні уоруженій, в однострою Український Січовий Стрілець, і грізно дивиться в далечину. З далека чути наче ангельський хор: Ще не вмерла Україна!, який прекрасно зливається з оркестрою.

Україна говорить милим дзвінким голосом.

О, мій народі!

Мої любі діти!

Ви неначе перли,

Наче живі цвіти.

Для вас я страждаю,

І зношу неволю,

Щоб ви мої діти,

Мали краю долю.

Щоб всі ви з'єднались

Тут переді мною,

Щоби разом стати
За волю до бою.

Бо для вас, кохані,
Уже не від пшні,
І пайтянці муки,
Є неустрашимі.

Тож благословлю вас,
На святе діло,
Ідть і боріться
Хоробро і сміло.

А за ваші труди,
Хай вам слава буде.
Діла ваші славні,
Весь світ не забуде.

І ви мої діти,
Далеко з'за моря,
Що ви в часі лиха,
І страшного горя

Прийшлисьте до мене,
І подали руки,
Щоби облекшити,
Мої тяжкі муки.

Прийміть із рук моїх,
Сей вінок любови,
Ви старці немичні,
І ви бідні вдови.

Та і ви герої,
 Ті, що воювали,
 Що за краю долю,
 Кровцю проливали,
 Тай спорогам бідним
 Бо й вони страдали,
 І найбільше горя,
 В сім часі зазнали.

За всіх я вас, діти,
 Рівню пам'ятаю,
 П' отсей вінок слави
 Я для вас складаю.

Сей вінок лавровий
 Веім вам у відплату,
 За всі ваші труди,
 І за кров прол'яту.

Дівчата.

(Кидають цвіти у стін України).

(Оркестра грає а хор співає з цілою силою):—

"Ще не вмерла Україна
 І слава і воля...
 Ще нам браття молодії
 Усміхнеться доля... і т. д.

(Куртина помаленько спадає).

К і н е ц ь.

